

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

Prop. 161 L

(2020–2021)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i domstolloven mv.
(signatur og elektronisk forkynnelse)

Innhold

1	Hovedinnholdet i proposisjonen	5	4.5.4	Fastsettelse av forkynnelses- tidspunkt	24
			4.5.5	Andre spørsmål	25
2	Bakgrunnen for lovforslaget	6	5	Muntlig forkynnelser	26
2.1	Midlertidige tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19	6	5.1	Gjeldende rett	26
2.2	Høringsnotat 18. desember 2020 ...	6	5.2	Fremmed rett	26
			5.2.1	Sverige	26
			5.2.2	Danmark	26
3	Signatur i domstolene	9	5.3	Forslaget i høringsnotatet	27
3.1	Gjeldende rett	9	5.4	Høringsinstansenes syn	27
3.2	Forslaget i høringsnotatet	10	5.5	Departementets vurderinger	28
3.3	Høringsinstansenes syn	10	6	Økonomiske og administrative konsekvenser	30
3.4	Departementets vurderinger	12	7	Merknader til de enkelte bestemmelsene	31
4	Elektronisk forkynnelser	15	7.1	Til endringene i domstoloven	31
4.1	Gjeldende rett	15	7.2	Til endringene i tvangs- fullbyrdelsesloven § 5-19	32
4.1.1	Forkynnelser som meddelelsesform	15	7.3	Til endringene i midlertidig lov om tilpasninger i prosess- regelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv.	32
4.1.2	Forkynnelserformene	15	7.4	Til ikraftsettingsbestemmelsen	32
4.2	Fremmed rett	17			
4.2.1	Sverige	17			
4.2.2	Danmark	18			
4.3	Forslaget i høringsnotatet	18			
4.4	Høringsinstansenes syn	19			
4.5	Departementets vurderinger	22			
4.5.1	Behovet for lovendringer	22			
4.5.2	Grunnleggende hensyn og utgangspunkter	22			
4.5.3	Betryggende tekniske løsninger ...	23			
				Forslag til lov om endringer i domstoloven mv. (Signatur og elektronisk forkynnelser)	33

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

Prop. 161 L

(2020–2021)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i domstoloven mv. (signatur og elektronisk forkynnelse)

*Tilråding fra Justis- og beredskapsdepartementet 9. april 2021,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)*

1 Hovedinnholdet i proposisjonen

Justis- og beredskapsdepartementet foreslår i denne proposisjonen endringer i domstoloven og tvangsfullbyrdelsesloven for å øke fleksibiliteten ved signering i domstolene og hos namsmannen samt ved forkynnelse.

Et viktig tiltak for mer hensiktsmessige arbeidsmåter i domstolene, er å tilrettelegge for elektronisk signering av avgjørelser, rettsforlik og rettsbøker. Det foreslås, på bakgrunn av erfaringer med midlertidige regler om signaturløsninger, en endring i forskriftshjemmelen i domstoloven § 197 a femte ledd, slik at Kongen kan gi nærmere regler også om fremgangsmåter for signering. I tillegg foreslås en endring i tvangsfullbyrdelses-

loven § 5-19, som innebærer at domstoloven § 197 a skal gjelde også for signering av namsbøker.

For å kunne utnytte offentlige myndigheters ressurser bedre, foreslås det også endringer for å tilrettelegge nærmere for elektronisk forkynnelse. Etter domstoloven § 163 a kan det forkynnes elektronisk ved bruk av en «betryggende teknisk løsning som gir bevis for at dokumentet er mottatt av rette vedkommende». I proposisjonen foreslås en ny § 163 b i domstoloven, som skal utfylle § 163 a med regler om elektronisk forkynnelse som forkynnesform.

2 Bakgrunnen for lovforslaget

2.1 Midlertidige tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19

Midlertidige regler som utfyller og supplerer prosessregelverket for å avhjelpe konsekvenser av utbruddet av covid-19, har vært i kraft siden 28. mars 2020. Formålet med reglene er å tilrettelegge for en forsvarlig og rettssikker virksomhet i domstolene, politiet og påtalemyndigheten mv. samtidig som smitteverntiltak overholdes.

Slike regler ble først fastsatt i midlertidig forskrift 27. mars 2020 nr. 459 om forenklinger og tiltak innenfor justissektoren for å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av Covid-19. Reglene ble videreført i midlertidig lov 26. mai 2020 nr. 47 om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv. (heretter omtalt som midlertidig lov eller den midlertidige loven), som ble supplert med ytterligere midlertidige regler ved endringslov 19. juni 2020 nr. 82. Ved lov 6. november 2020 nr. 125 om forlengelse av midlertidig lov om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv. ble den midlertidige lovens varighet forlenget fra 31. oktober 2020 til 1. juni 2021.

I Prop. 142 L (2020–2021) er lovens varighet foreslått forlenget til 10. november 2021.

2.2 Høringsnotat 18. desember 2020

Justis- og beredskapsdepartementet sendte 18. desember 2020 på høring et forslag om endringer i prosessregelverket (signaturløsninger, forkynnelse mv.), med høringsfrist 26. januar 2021. I høringsnotat drøftet departementet behovet for permanente lovendringer på bakgrunn av erfaringer med de midlertidige tilpasningene i prosessregelverket.

I flere av høringene knyttet til de midlertidige tilpasningene og i andre sammenhenger, herunder et innspillsmøte med aktørene, hadde departementet blitt oppfordret til å vurdere om noen av reglene burde gjelde også i en normal-situasjon. Etter departementets syn utpekte

reglene om signaturløsninger, avsigelse av rettslige avgjørelser og nye forkynningsformer seg som særlig aktuelle å videreføre som permanente regler. På denne bakgrunnen ble det i høringsnotatet foreslått permanente regler om blant annet signaturløsninger i domstolene og fremgangsmåter for elektronisk forkynnelse og telefonforkynnelse. Forslagene bygget på erfaringer med de midlertidige reglene om signatur, innført ved forskrift 27. mars 2020 og videreført ved lov 26. mai 2020, og de midlertidige reglene om elektronisk og telefonisk forkynnelse, innført ved endringslov 19. juni 2020.

Høringsnotatet omhandlet også forslag til lovendringer om utvidet adgang til skriftlig behandling, fjernmøter og fjernavhør i jordskifterettene og de alminnelige domstolene, som ikke blir behandlet i denne proposisjonen.

Høringsnotatet ble sendt til følgende høringsinstanser:

Departementene

Høyesterett
Lagmannsrettene
Tingrettene
Jordskifterettene

Barneombudet
Brønnøysundregistrene
Datatilsynet
Den nasjonale enhet for bekjempelse av organisert kriminalitet
Det juridiske fakultet ved Universitetet i Bergen
Det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo
Det juridiske fakultet ved Universitetet i Tromsø
Digitaliseringsdirektoratet
Direktoratet for forvaltning og økonomistyring
Domstoladministrasjonen
Forbrukerklageutvalget
Fylkesmennene (Statsforvalterne fra 1. januar 2021)
Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker
Generaladvokaten
Husleietvistutvalget
Kommissjonen for gjenopptakelse av straffesaker

Kontoret for voldsoffererstatning	Støttesentrene for kriminalitetsutsatte
Krigsadvokatene for Nord-Norge	Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund
Krigsadvokatene for Sør-Norge	
Nasjonal kommunikasjonsmyndighet	Følgende høringsinstanser avga hørings svar:
Parkeringsklagenemnda	
Politidirektoratet	Advokatforeningen
Politidistriktene	Agder lagmannsrett
Politiets sikkerhetstjeneste	Asker og Bærum tingrett
Regjeringsadvokaten	Aust-Agder jordskifterett, Lista jordskifterett,
Riksadvokaten	Marnar jordskifterett,
Samarbeidsutvalget for forlikråd og namsmenn	Nedre Telemark jordskifterett,
Sekretariatet for konfliktrådene	Vestfold jordskifterett og
Spesialenheten for politisaker	Øvre Telemark jordskifterett
Statens barnehus	(jordskifterettene i Agder)
Statens innkrevingssentral	Bergen tingrett
Statens sivilrettsforvaltning	Borgarting lagmannsrett
Statsadvokatembetene	Brønnøysundregistrene (uten merknader)
Økokrim	Dommerforeningens fagutvalg for strafferett og
	straffeprosess (Dommerforeningen)
Norges institusjon for menneskerettigheter	Domstoladministrasjonen
Sametinget	Eidsivating lagmannsrett
Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-,	Forsvarsdepartementet
overvåkings- og trygghetstjenester	Finnmark jordskifterett, Helgeland jordskifterett,
Stortingets ombudsmann for forvaltningen	Lofoten og Vesterålen jordskifterett, Nord-
	Troms jordskifterett, Ofoten og Sør-Troms
Posten Norge	jordskifterett og Salten jordskifterett
	Fredrikstad tingrett og Halden tingrett
Advokatforeningen	Frostating lagmannsrett
Akademikerne	Gulating lagmannsrett
Amnesty International Norge	Helse- og omsorgsdepartementet
Den norske Dommerforening	(uten merknader)
Den norske Helsingforskomité	Husleietvistutvalget (uten merknader)
Dommerfullmektigforeningen	Høyesterett
Forsvarergruppen av 1977	Hålogaland lagmannsrett
Gatejuristen	Klima- og miljødepartementet (uten merknader)
ICJ-Norge	Landbruks- og matdepartementet
Juridisk rådgivning for kvinner	Nordland politidistrikt
Juristforbundet	Norges institusjon for menneskerettigheter
Jussbuss	Norsk Presseforbund, Norsk Redaktørforening og
Jussformidlingen i Bergen	Norsk Journalistlag
Jusshjelpa i Nord-Norge	Oslo byfogdembete
Landsforeningen for voldsofre	Oslo politidistrikt
Landsorganisasjonen i Norge	Oslo statsadvokatembeter
Norsk Journalistlag	Oslo tingrett
Norsk Presseforbund	Parkeringsklagenemnda
Norsk Redaktørforening	Politidirektoratet
Næringslivets Hovedorganisasjon	Politiets sikkerhetstjeneste (uten merknader)
Politiets Fellesforbund	Riksadvokaten
Politijuristene	Rogaland statsadvokatembeter
Pressens Offentlighetsutvalg	Samferdselsdepartementet (uten merknader)
Rettspolitisk forening	Skattedirektoratet
Røde Kors	Statsadvokatenes forening
Statsadvokatenes forening	Stavanger tingrett
Stine Sofies Stiftelse	Stine Sofies Stiftelse
Straffedes organisasjon i Norge	Sør-Trøndelag tingrett og Fosen tingrett

Utenriksdepartementet (uten merknader)
Vestoppland og Sør-Gudbrandsdal jordskifterett
og Nord-Gudbrandsdal jordskifterett
Økokrim

Øst politidistrikt
Østfold jordskifterett og Akershus og
Oslo jordskifterett

3 Signatur i domstolene

3.1 Gjeldende rett

I prosesslovene stilles det krav om undertegning av blant annet rettslige avgjørelser, jf. tvisteloven § 19-4 annet ledd og straffeprosessloven § 43 og § 52, rettsbok, jf. tvisteloven § 13-6 fjerde ledd og straffeprosessloven § 26, og rettsforlik, jf. tvisteloven § 19-11 annet ledd. Ved avsigelse av rettslige avgjørelser er ordningen at avgjørelsen anses avsagt skriftlig når den er undertegnet, jf. tvisteloven § 19-4 annet ledd og straffeprosessloven § 43 tredje ledd. Det er videre et vilkår at rettens leder eller en fagdommer denne utpeker skal undertegne til slutt, jf. tvisteloven § 19-4 annet ledd og straffeprosessloven § 43 første ledd, eller at siste dommer har underskrevet, jf. straffeprosessloven § 52 første ledd. Tvisteloven § 19-11 regulerer formkrav for rettsforlik, herunder at rettsforliket skal underskrives av partene og rettens medlemmer.

Det følger av jordskiftelova § 6-1 at tvisteloven kapittel 19 gjelder så langt det passer for saksbehandlingen av jordskiftesaker. For rettsboken gjelder tvisteloven kapittel 13, jf. jordskiftelova § 6-13, og for avsigelse av avgjørelser gjelder tvisteloven § 19-4, jf. jordskiftelova § 6-25. Det følger av jordskiftelova § 6-26 at et rettsforlik skal skrives under av partene og jordskifteretten, og at tvisteloven § 19-11 ellers gjelder.

Også i andre såkalte spesialprosesslover er det tilsvarende krav om undertegning, slik som i tvangsfullbyrdsloven § 5-19 første ledd tredje punktum om at namsmannen skal underskrive namsboken.

Når det i lov stilles krav om underskrift, er elektronisk signering likestilt med underskrift når den tekniske løsningen som benyttes «sikrer notoritet for signaturen», jf. domstoloven § 197 a annet ledd. Bestemmelsen gjelder ved signering av rettsbok, rettsforlik og rettens skriftlige avgjørelser, og både dommere og meddommere kan signere elektronisk, jf. Prop. 62 L (2017–2018) side 48.

I midlertidig lov 26. mai 2020 nr. 47 om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv. er det gitt regler om signaturløsninger og avsigelse av rettslige avgjørelser.

Det følger av midlertidig lov § 7 første ledd at undertegning kan skje ved bruk av en betryggende løsning for elektronisk signatur bestemt av Domstoladministrasjonen (heretter omtalt som e-signaturløsningen). Undertegning kan også skje ved at et bilde av avgjørelsens slutning med underskrift sendes til registrering i det aktuelle saksbehandlingssystem, eller ved at avgjørelsens slutning med underskrift skannes og sendes til slik registrering, jf. § 7 annet ledd (heretter omtalt som bildealternativet). Undertegning anses som skjedd når det foreligger signatur ved bruk av en av løsningene i første eller annet ledd og avgjørelsen er sendt til registrering i domstolens saksbehandlingssystem.

Avsigelse av rettslige avgjørelser i saker med flere dommere kan gjøres ved at alle rettens medlemmer signerer elektronisk på likelydende dokumenter med avgjørelsens slutning, jf. midlertidig lov § 8 første ledd, eller ved at rettens leder, eller en fagdommer denne utpeker, signerer og bekrefter skriftlig at rettens øvrige medlemmer har godkjent avgjørelsens innhold, jf. § 8 annet ledd (heretter omtalt som fullmaktsalternativet).

I midlertidig lov §§ 10, 11 og 12 er det gitt regler om at de midlertidige signaturløsningene kan brukes ved undertegning av rettsboken, ved inngåelse av rettsforlik og ved undertegning av namsboken.

Formålet med reglene er å gjøre det mulig å oppfylle rettergangslovenes krav om undertegning av rettslige avgjørelser uten at det må skje ved fysisk oppmøte. Dette særlig for å legge til rette for at dommere kan få utført arbeidet på hjemmekontor, med tilsvarende redusert reisevirksomhet og oppmøte i domstolens lokaler, og for å hindre møtevirkosomhet og reisevirksomhet for meddommere, for slik å tilpasse seg den til enhver tid gjeldende smittesituasjonen etter utbruddet av covid-19.

For en nærmere redegjørelse for reglene om signaturløsninger og avsigelse av rettslige avgjørelser mv. vises det til Prop. 94 L (2019–2020) kapittel 5 og merknadene til midlertidig lov §§ 7, 8, 10, 11 og 12.

3.2 Forslaget i høringsnotatet

I høringsnotatet 18. desember 2020 ble det foreslått å innføre permanente regler om elektronisk signatur og alternative løsninger for signering i domstolene. Forslagene bygget på tilbakemeldinger fra aktørene om de midlertidige reglene og om behovet for permanente regler. Departementet la til grunn at det også i en normalsituasjon ville være behov for å tilrettelegge for elektronisk signatur og andre, mer fleksible, moderne og ressursbesparende fremgangsmåter for signering av avgjørelser og andre dokumenter.

Ettersom domstoloven § 197 a annet ledd likestiller elektronisk signering med underskrift når det brukes en teknisk løsning som sikrer notoritet for signaturen, var det ikke behov for lovendringer for å kunne bruke slike løsninger for elektronisk signatur. Det kunne etter departementets syn derimot være behov for å foreslå regler om ulike fremgangsmåter og signaturløsninger tilsvarende som etter den midlertidige loven. I høringsnotatet ble det med dette som bakteppe foreslått innført et hjemmelsgrunnlag i domstoloven § 197 a annet ledd for å fastsette nærmere regler i forskrift.

Videre foreslo departementet endringer i domstoloven for å tydeliggjøre at elektronisk signatur skal være likestilt med underskrift der det i loven stilles krav om underskrift på rettsforlik og rettsbøker, så lenge den tekniske løsningen sikrer notoritet for signaturen. For «retts skrftlige avgjørelser» følger dette uttrykkelig av domstoloven § 197 a annet ledd, og det er i Prop. 62 L (2017–2018) side 23 forutsatt at det samme gjelder for signering av rettsforlik og rettsbøker. Av pedagogiske grunner ble det foreslått å tilføye «rettsforlik» og «rettsbøker» i lovteksten, slik at det etter en endring ville følge direkte av ordlyden at også rettsforlik og rettsbøker kan signeres elektronisk. Forslaget innebar ingen realitetsendring.

I tillegg foreslo departementet endringer i tvisteloven § 13-6 og tvangfullbyrdelsesloven § 5-19, som gikk ut på at domstoloven § 197 a skulle gjelde tilsvarende for signering av henholdsvis rettsbøker og namsbøker. Forslaget om endring i tvisteloven var begrunnet i at det kunne være ønskelig å klargjøre at domstoloven § 197 a annet ledd gjelder også for protokollførere. Forslaget innebar ingen realitetsendring. Den foreslåtte endringen i tvangfullbyrdelsesloven tok sikte på å videreføre midlertidig lov § 12.

3.3 Høringsinstansenes syn

Domstoladministrasjonen, lagmannsrettene, Asker og Bærum tingrett, Bergen tingrett, Fredrikstad tingrett og Halden tingrett, Oslo byfogdembete, Oslo tingrett, Stavanger tingrett, Sør-Trøndelag tingrett og Fosen tingrett, jordskifterettene i Agder, Vestoppland og Sør-Gudbrandsdal jordskifterett og Nord-Gudbrandsdal jordskifterett, Østfold jordskifterett og Akershus og Oslo jordskifterett, Dommerforeningen, Landbruks- og matdepartementet, Riksadvokaten, Politidirektoratet, Oslo politidistrikt, Skattedirektoratet og Advokatforeningen uttalte seg om forslaget. *Agder lagmannsrett* sluttet seg til Dommerforeningens hørings svar.

Oslo byfogdembete, Sør-Trøndelag tingrett og Fosen tingrett og Landbruks- og matdepartementet støttet forslaget uten å uttale seg om dets enkelte sider. De øvrige høringsinstansene var også positive til forslagene i høringsnotatet.

Høringsinstansene støttet i det alt vesentlige forslaget til regler om elektronisk signering over samme lest som i midlertidig lov § 7 første ledd. Flere domstoler bemerket likevel at e-signaturløsningene kunne forbedres.

Lagmannsrettene, Bergen tingrett, Vestoppland og Sør-Gudbrandsdal jordskifterett og Nord-Gudbrandsdal jordskifterett, Østfold jordskifterett og Akershus og Oslo jordskifterett og Dommerforeningen ga uttrykk for at e-signaturløsningene burde integreres i domstolenes saksbehandlingssystem, Lovisa. *Hålogaland lagmannsrett* bemerket at e-signaturløsningen burde fremstå som levert av domstolene i det ytre. *Oslo tingrett* la til grunn at Domstoladministrasjonen arbeidet med å integrere e-signatur i Lovisa. *Domstoladministrasjonen* opplyste følgende:

«Domstolene tok i bruk postens eSigneringsportal for signering av rettsavgjørelser mv. som en midlertidig løsning i april 2020 for å imøtekomme behov for digital signatur som oppstod grunnet Covid-19. Tjenesten er en portal-tjeneste og er ikke koblet mot domstolenes applikasjoner eller plattform. Den elektroniske signeringsløsningen ble implementert for å gi domstolene et verktøy for å klare å opprettholde en så normal drift som mulig i en unnaktstilstand. I løpet av 2020 har iverksetting av samhandling på flere områder ved bruk av midlertidig elektronisk signatur hatt høyere prioritet enn å optimalisere og videreutvikle løsningen. Domstoladministrasjonen er nå i ferd med å gjøre et kartleggingsarbeid på en fremtidig, permanent signeringsløsning, og det er fore-

løpig uklart om eSigneringsløsningen vil bli den permanente løsningen for elektronisk signering for domstolene.»

Gulating lagmannsrett uttalte at e-signaturløsningen var treg, noe som medførte at den i praksis ikke kunne brukes når avgjørelser måtte signeres «på dagen». Lagmannsretten viste også til at løsningen forutsatte bistand fra saksbehandlere, som måtte utføre mange manuelle operasjoner. *Dommerforeningen* og *Bergen tingrett* påpekte det samme og tok til orde for at dommerne burde kunne signere og innhente signaturer uten bistand og manuelle operasjoner. Videre bemerket de to høringsinstansene at det ofte var tekniske feil ved e-signaturløsningene, og de ga uttrykk for at det burde vurderes å tillate også andre digitale løsninger etter domstoloven § 197 a. Det ville etter disse høringsinstansenes syn være uheldig å utelukke elektronisk signatur fra andre leverandører av slike tjenester.

Noen høringsinstanser uttalte seg om fremgangsmåtene for signering og ordningen med at rettens leder eller en fagdommer denne utpeker, skal signere til slutt.

Asker og Bærum tingrett bemerket at e-signaturløsningen må sikre at dokumenter blir signert av alle rettens medlemmer innen en angitt dato der domfelte er varetektsfengslet på domstidspunktet og det skal beregnes varetektsfradrag per dato for domsavsigelse.

Hålogaland lagmannsrett uttalte at det ikke kreves tekniske endringer eller lovendringer for å sørge for at rettens leder eller en fagdommer denne utpeker signerer til slutt. Dette følger av straffeprosessloven § 43 første ledd og tvisteloven § 19-4 annet ledd, og etter lagmannsrettens syn var det et rutinespørsmål å sørge for at rettens leder signerer til slutt. *Dommerforeningen* og *Borgarting lagmannsrett* mente at signaturløsningene burde sikre at rettens leder eller en fagdommer denne utpeker signerer til slutt. *Fredrikstad tingrett* og *Halden tingrett* uttalte at det burde utarbeides rutiner for signeringsrekkefølge. *Riksadvokaten* hadde merket seg at det ville bli utarbeidet rutiner for arbeidsprosesser som sikrer riktig signeringsrekkefølge.

Frostating lagmannsrett mente at signeringsrekkefølgen ikke spilte noen rolle, ettersom løsningene sikret at det ikke kunne gjøres endringer i dokumentet som skal signeres.

Mange av høringsinstansene uttalte seg om behovet for bildealternativet i midlertidig lov § 7 annet ledd. Disse høringsinstansene mente at signeringsformen burde innføres permanent, om

enn med noe ulike syn på når løsningen skulle kunne benyttes.

Flere høringsinstanser ga uttrykk for at det ville være behov for bildealternativet særlig i forbindelse med rettsmeklinger, på bakgrunn av at disse ofte avsluttes etter arbeidstid og uten saksbehandlerbistand, og på grunn av at utenlandske parter og andre som ikke kunne signere rettsforlik elektronisk, ikke kunne bruke e-signaturløsningen. For øvrig kunne det være behov for bildealternativet dersom e-signaturteknologien sviktet.

Oslo tingrett bemerket at det i praksis var svært lite behov for bildealternativet, fordi norske parter kan signere med e-signaturløsningene og det vil være fullgodt at advokaten signerer rettsforlik ved opplasting i Aktørportalen. *Gulating lagmannsrett* ga imidlertid uttrykk for at advokatene ofte ønsker at partene signerer rettsforlik personlig, og mente derfor at bildealternativet innebar en bedre løsning enn at advokater signerer i Aktørportalen.

Riksadvokaten uttalte at bildealternativet fremsto som noe mindre betryggende enn e-signaturløsningen, men avsto fra å kommentere alternativet nærmere siden det ikke syntes å være behov for en slik signaturløsning i straffesaker. *Fredrikstad tingrett* og *Halden tingrett* mente at bildealternativet innebar en dårligere løsning enn e-signaturløsningen, og at løsningen bare burde kunne brukes når andre signaturløsninger er lite hensiktsmessige eller vanskelige å bruke. Etter *Hålogaland lagmannsrett* sitt syn burde de alternative løsningene til elektronisk signatur få et klart preg av unntaksbestemmelser for tilfeller der e-signatur ikke er mulig.

Domstoladministrasjonen uttalte:

«Vi har tidligere gitt uttrykk for at den såkalte bildeløsningen har en kvalitativ svakhet når det gjelder kravet om langtidvalidering, og at den ikke framstår som en framtidsrettet løsning. Som påpekt av Dommerforeningen gir imidlertid postens eSigneringsløsning ikke støtte for elektronisk signatur for utenlandske parter. Selv om signatur på rettsforlik av utenlandske parter vil være unntakstilfeller, er det likevel viktig at domstolene også i disse tilfellene har en signeringsløsning å benytte. Vi er derfor enige i at bildealternativet opprettholdes som en løsning der hvor den elektroniske løsningen for signatur ikke kan benyttes. Vi har ikke et pågående arbeid for utvikling av en signaturløsning som kan benyttes av utenlandske parter, men vi mener det likevel bør tas høyde for at behovet for å benytte bildealternativet etter

hvert vil falle bort. Vi foreslår derfor at departementet vurderer å regelfeste bildealternativet i forskrifts form slik at en forventet framtidig regelendring blir enklere å gjennomføre.»

Gulating lagmannsrett så ikke behov for å begrense adgangen til å bruke bildealternativet til tilfeller der det er nødvendig, og mente at løsningen burde kunne brukes når det er praktisk og hensiktsmessig. *Jordskifterettene i Agder* ga uttrykk for at bildealternativet burde kunne opprettholdes og brukes inntil e-signatur blir integrert i Lovisa.

Noen høringsinstanser uttalte seg om behovet for fullmaktsalternativet i midlertidig lov § 8 annet ledd og § 10 annet ledd.

Dommerforeningen og *Bergen tingrett* mente fullmaktsalternativet burde videreføres, og ga uttrykk for at dommerne ikke hadde opplevd at meddommere hadde blitt skuffet over at de ikke personlig måtte undertegne dom og rettsbok eller at de hadde tatt lettere på oppgavene fordi de slapp å signere. *Borgarting lagmannsrett* uttalte tvert imot at endringen hadde blitt godt mottatt av både meddommere og fagdommere.

Eidsivating lagmannsrett uttalte at fullmaktsalternativet kunne være viktig når det haster å avsi avgjørelser, for eksempel ved fengslingskjennelser før en helge- eller helligdag, og når det er tekniske problemer ved andre løsninger. Det siste fremhevet også *Hålogaland lagmannsrett*.

Frostating lagmannsrett mente at hovedregelen burde være at alle rettens medlemmer skal signere avgjørelsene de er med på å treffe, med den ekstra sikkerheten som ligger i at avgjørelser skal gjennomgås før de signeres i en egen operasjon. Etter lagmannsrettens syn oppveies ekstraarbeidet som ligger i dette av at ordningen oppleves som betryggende. Lagmannsretten bemerket likevel at fullmaktsalternativet kunne være et nyttig supplement i tilfellene der praktiske hensyn gjør det ønskelig å bruke en slik løsning.

Østfold jordskifterett og *Akershus og Oslo jordskifterett* ga uttrykk for at fullmaktsalternativet var praktisk, men foreslo at det skulle kreves dokumentasjon på at rettens medlemmer var enige i avgjørelsen, for eksempel ved bekreftelse på e-post eller SMS, som kunne journalføres i domstolenes saksarkiv.

Høringsinstansene som uttalte seg om spørsmålet, ga uttrykk for at alle domstolenes avgjørelser burde kunne signeres elektronisk.

Domstoladministrasjonen, *lagmannsrettene*, *Asker og Bærum tingrett*, *Bergen tingrett*, *Fredrikstad tingrett* og *Halden tingrett*, *Oslo tingrett*, *Stavanger tingrett*, *Sør-Trøndelag tingrett* og *Fosen*

tingrett og *Dommerforeningen* sluttet seg til at regelen om undertegning av rettsbøker i midlertidig lov § 10 annet ledd burde gjelde også i sivile saker.

Frostating lagmannsrett bemerket at e-signaturløsningen utgjorde en klar forbedring arkivmessig, med digital lagring av den originale avgjørelsen. *Politidirektoratet* uttalte at det var behov for en teknisk løsning som sikrer en betryggende arkivering av dommen på en slik måte at politiet og påtalemyndigheten har en original dom å forholde seg til. I dag sendes dommer i straffesaker både elektronisk og fysisk til politiet for arkivering, og dette kan gi utfordringer med fristberegning og videreutvikling av digital straffesak og digitalt arkiv.

Fredrikstad tingrett og *Halden tingrett* sluttet seg til at de foreslåtte endringene burde gjennomføres i domstoloven § 197 a, tvisteloven § 13-6 og tvangsfullbyrdelsesloven § 5-19. *Borgarting lagmannsrett* sluttet seg til å gjennomføre endringene i domstoloven § 197 a annet ledd og gi forskrift i medhold av samme bestemmelse. Lagmannsretten så ikke behov for å endre tvisteloven § 13-6 i tillegg, fordi rettsbøker i sivile saker i så fall uten videre kunne undertegnes elektronisk av både rettens leder og protokollføreren, eventuelt av en av dem etter fullmakt. *Advokatforeningen* stilte også spørsmål ved behovet for å henviser til domstoloven § 197 a i tvisteloven § 13-6.

3.4 Departementets vurderinger

Departementet har inntrykk av at domstolene og brukerne har gode erfaringer med overgangen fra håndskrevne signaturer til elektronisk signering. Elektronisk signering inngår også naturlig i arbeidet med å digitalisere domstolene, og kan i de fleste tilfeller innebære en forenkling og effektivisering. Selv om det er smitteverntiltak som har begrunnet de midlertidige reglene om elektroniske signaturløsninger, er det klart at muligheten for slike signaturløsninger også ellers vil være en fordel, og vil kunne gi større fleksibilitet og medføre besparelser. Departementet legger videre til grunn at befolkningen forventer at elektronisk signatur og andre signeringsløsninger er tilgjengelige også under normale omstendigheter. Det er dermed flere gode grunner for å tilrettelegge for at dokumenter kan signeres elektronisk også uavhengig av behovet som har meldt seg etter utbruddet av covid-19.

Lovgivningens krav om undertegning av avgjørelser, rettsbøker, rettsforlik, namnbøker og

lignende skal sikre notoritet og muliggjøre etterprøving av dokumentene, gjennom blant annet å bekrefte at det er samsvar mellom oppgitt og faktisk avsender og ved å vise at et dokument er en endelig versjon. For elektronisk signering spesielt, skal kravet sikre en entydig identifisering av avsenderen, at dokumentet ikke er manipulert, og at det ikke lar seg manipulere i ettertid. Dette stiller krav om at signaturhandlingen må foretas på en måte som beskytter mot forfalskning og misbruk av elektroniske signaturer.

Signering av avgjørelser og andre dokumenter er en del av de interne arbeidsprosessene i domstolene, og skal i utgangspunktet ikke være av betydning for den enkeltes rettsstilling. Likevel er det viktig å sørge for gode rutiner som gjør at befolkningen kan være trygg på at avgjørelser blir avsagt på riktig måte, av rette vedkommende og etter en betryggende prosess. Høringsinstansene ga uttrykk for at det ikke var rettssikkerhetsmessige betenkeligheter ved forslagene i høringsnotatet. Departementet er enig i disse vurderingene, så lenge forutsetningen om at det sikres notoritet for signaturene, er til stede.

Ved lov 22. juni 2018 nr. 80 om endringer i domstoloven mv. (elektronisk kommunikasjon mv.), ble det gitt nærmere regler om dokumenter som skal kommuniseres elektronisk og om underskrift på rettens skriftlige avgjørelser. Domstoloven § 197 a annet ledd lyder:

«Kreves det med hjemmel i lov underskrift på dokumenter som skal kommuniseres elektronisk, er elektronisk signering likestilt med underskrift når den tekniske løsningen som benyttes sikrer notoritet for signaturen. Det samme gjelder der det med hjemmel i lov kreves underskrift på rettens skriftlige avgjørelser.»

Departementet vurderer det slik at det er tilstrekkelig hjemmel for å benytte elektronisk signatur på rettens skriftlige avgjørelser, rettsforlik og rettsbøker, så lenge løsningene som benyttes sikrer notoritet for signaturen, slik det følger av domstoloven § 197 a annet ledd.

Domstoladministrasjonen har tatt i bruk en teknisk løsning for elektronisk signatur, som etter Domstoladministrasjonens syn oppfylder kravene i domstoloven § 197 a annet ledd. Departementet legger til grunn at domstolene ved bruk av disse løsningene kan signere dokumenter direkte med hjemmel i domstoloven § 197 a annet ledd. Dette gjelder også for jordskifterettene, jf. jordskiftelova § 2-2.

Etter departementets syn er det, for å sørge for fortsatt fleksibilitet ved signering i domstolene, behov for en forskriftshjemmel for å gi nærmere regler om fremgangsmåter for signering, etter mønster av reglene i den midlertidige loven. Ettersom adgangen til elektronisk signatur kan hjemles direkte i domstoloven § 197 a, er det primært andre løsninger for signering det er behov for å gi regler om i forskrift.

Domstoloven § 197 a inneholder flere forskriftshjemler. Etter femte ledd kan det gis forskrift med nærmere regler om elektronisk kommunikasjon med domstolene, herunder regler om signering. Elektronisk kommunikasjon «med» domstolene omfatter skriftlige oversendelser til, fra og i domstolene, jf. Ot.prp. nr. 8 (2002–2003) side 27. Hjemlene i domstoloven § 197 a er ment å være teknologinøytrale, jf. Ot.prp. nr. 8 (2002–2003) side 27 og Prop. 62 L (2017–2018) side 48. Det kan med hjemmel i femte ledd gis nærmere regler om elektronisk signering.

Signering i medhold av bildealternativet i midlertidig lov § 7 annet ledd innebærer en form for elektronisk signering, om enn ikke i tradisjonell språklig forstand. Signering etter fullmaktsalternativet i midlertidig lov § 8 annet ledd eller § 10, jf. § 7, kan også være en form for e-signatur, men en slik regulering innebærer noe mer enn å likestille underskrifter med elektroniske signaturer. At det også gis adgang til å signere etter fullmakt, tilsier at det er behov for en egen hjemmel for å gi regler om dette i forskrift. Ut i fra eksemplene i forarbeidene til domstoloven § 197 a femte ledd, synes det først og fremst å ha vært ulike løsninger for elektronisk signatur, i snever og tradisjonell språklig forstand, departementet har hatt for øyet. Hensynet til klare regler og samsvar mellom lovtekst og praksis, tilsier videre at det bør fremgå av loven at det er adgang til å gi forskrift også om ulike signaturløsninger. Departementet foreslår derfor, gjennom endringer i domstoloven § 197 a femte ledd, å gjøre det klart at det kan gis regler i forskrift om ulike fremgangsmåter for signering.

Fremgangsmåtene det kan gis regler om i forskrift, bør etter departementets syn, i tillegg til å sikre notoritet for signaturen, være slik at de ut fra tekniske og praktiske hensyn, informasjonssikkerhetshensyn og hensynet til innretning og investeringer, kan stå seg over tid. Forskriftshjemmelen bør utformes teknologinøytralt og slik ta høyde for tilgjengelige former for signering og signeringsformer som vil kunne bli tilgjengelige i fremtiden.

Høringen har vist at det fortsatt er behov for en løsning som tilsvarer bildealternativet etter

midlertidig lov § 7 annet ledd, særlig i forbindelse med rettsmeklinger, jf. foran i punkt 3.3 og høringsnotatet punkt 3.2. Etter departementets syn bør det derfor være adgang til å gi nærmere regler om denne signeringsløsningen i forskrift. Departementet mener likevel at det ikke bør være slik at denne signeringsløsningen skal kunne brukes i alle tilfeller. Hensynet til at avgjørelser avsies og oppbevares på en ensformet måte, som også oppfyller krav om langtidsvalidering, tilsier at signeringsløsningen med bildealternativet bare bør kunne brukes i begrenset grad.

Det kan etter departementets syn også være grunn til å videreføre fullmaktsalternativet i forskrifts form. Hvordan dette alternativet skal utformes, vil en måtte komme tilbake til i forbindelse med en bruk av forskriftshjemmelen. Høringsut-sagnet fra Østfold jordskifterett og Akershus og Oslo jordskifterett om at det bør dokumenteres at rettens medlemmer er enige i avgjørelsen, har etter departementets syn gode grunner for seg.

I tillegg til endringene i forskriftshjemmelen i domstoloven § 197 a femte ledd, kan det etter departementets syn være grunn til å klargjøre at også andre dokumenter enn rettens skriftlige avgjørelser kan signeres elektronisk. Det foreslås derfor en lovendring slik at det også fremgår at rettsbøker og rettsforlik kan signeres elektronisk.

Namsbøker kan føres elektronisk, men det er naturlig å forstå tvangsfullbyrdelsesloven § 5-19 slik at det er en utskrift av den elektroniske namsboken som må undertegnes og som utgjør den originale namsboken, slik det også fremgår av Christopher Haugli Sørensen og Vibeke Irene Løvold: Tvangsfullbyrdelsesloven. Lovkommentar (5. utgave, Oslo 2018) side 266. Etter departementets syn taler gode grunner for å gi domstoloven § 197 a og forskrifter gitt i medhold av bestemmelsen tilsvarende anvendelse for namsmannens undertegning av namsboken etter § 5-19.

Når det gjelder forslaget i høringsnotatet om å tydeliggjøre at også protokollføreren kan signere rettsboken elektronisk, legger departementet til grunn at dersom domstoloven § 197 a annet ledd endres slik at det uttrykkelig fremgår at rettsbøker omfattes, vil det ikke lenger være et pedagogisk begrunnet behov for å klargjøre i tvisteloven § 13-6 fjerde ledd at bestemmelsen gjelder også for protokollføreren. Departementet foreslår derfor ingen endringer i tvisteloven § 13-6.

Midlertidig lov § 10 annet ledd fastslår at rettsbok over forhandlinger i saker etter straffeprosessloven anses undertegnet når den er underskrevet av rettens leder eller en fagdommer

denne utpeker, som skriftlig bekrefter sammen med sin underskrift at rettens øvrige medlemmer har godkjent rettsbokens innhold. Flere høringsinstanser tok til orde for at det samme burde gjelde i sivile saker. Midlertidig lov § 10 annet ledd er imidlertid begrenset til saker etter straffeprosessloven fordi straffeprosessloven § 26 tredje ledd krever at rettsboken undertegnes av dommerne, protokollføreren og rettsvitnet, mens rettsboken i sivile saker bare skal undertegnes av rettens leder og protokollføreren etter tvisteloven § 13-6 fjerde ledd. At rettsboken kan undertegnes elektronisk også i sivile saker, følger av domstoloven § 197 a annet ledd og gjør det ikke nødvendig med noen endring.

Departementet har for øvrig merket seg de mange forbedringspunktene ved dagens løsninger som har blitt påpekt i høringsvarene og tidligere tilbakemeldinger. Det understrekes i den forbindelse at det er viktig at de løsningene som tas i bruk, utvikles og tilpasses ved behov slik at hensynene nevnt foran ivaretas. Manuelle operasjoner, som kan innebære en risiko for menneskelige feil, bør begrenses til det minimale, og det bør tilstrebes en ensartet signeringspraksis. Som antydnet i høringsnotatet, anser departementet det for eksempel mest hensiktsmessig at eventuelle utfordringer med signeringsrekkefølge løses ved å utarbeide rutiner eller tilpasse de tekniske løsningene.

Når det gjelder viktigheten av å sørge for rettidig signering i tilfellene der domfelte sitter i varetekt og får fradrag for utholdt varetekt i domsslutningen, må det kunne forutsettes at det lar seg gjøre å følge opp dette i praksis, etter bevisstgjøring om problemstillingen. Det er viktig å sørge for at de som skal skrive under på en rettsavgjørelse i disse tilfellene, gjør dette den dagen det er forutsatt at de skal gjøre det i domsslutningen.

I praksis synes det for øvrig å ha vært noen utfordringer med å identifisere hva som er originale avgjørelser og kopier, der et dokument er sendt både fysisk og elektronisk. Departementet legger til grunn at domstolene, sammen med politiet, påtalemyndigheten og andre mottakere, etablerer løsninger eller rutiner som sørger for at det fremstår klart hvilke dokumenter som er originale.

Midlertidig lov § 9, som åpner for rådslagning og avsigelse av dom i fjernmøte, foreslås ikke videreført som en permanent signaturregel i denne proposisjonen, men vil inngå i et eventuelt senere arbeid med regler om fjernmøteteknikk i domstolene.

4 Elektronisk forkynnelse

4.1 Gjeldende rett

4.1.1 Forkynnelse som meddelelsesform

«Forkynnelse» er en teknisk betegnelse for en særegen, formbundet meddelelsesform, jf. Ot.prp. nr. 1 (1910) side 69. Meddelelsesformen skal brukes når loven positivt angir at et dokument skal forkynnes. Hovedformålene med forkynnelse er å sikre at den som et dokument skal forkynnes overfor, kan gjøre seg kjent med informasjonen i dokumentet, og å sikre bevis for at forkynnelsen har skjedd og til hvilket tidspunkt den skjedde.

Lovgivningen legger opp til at enkelte særlig viktige dokumenter skal forkynnes. Generelle regler om forkynnelser er gitt i domstoloven kapittel 9. Andre lover, først og fremst straffeprosessloven og tvisteloven, gir regler om hva som skal forkynnes, hvem det kan forkynnes overfor, hvem som kan forkynne, når forkynnelse skal anses som skjedd og hva som er virkningene av en lovlig forkynnelse.

I straffeprosessen brukes forkynnelse blant annet for å meddele tiltalebeslutning, dom eller anke for siktede, og for å innkalle siktede, vitner og sakkyndige til rettsmøter. I sivile saker forkynnes blant annet prosesskriv som innleder eller bringer inn nye krav i en sak, eller som angriper rettslige avgjørelser, og dom, kjennelse og beslutning som avslutter en sak, for partene. Rettens innkalling til rettsmøte av parter med personlig møteplikt og når det betyr fravær i saken at parten uteblir, og rettens innkalling til rettsmøte av vitner og sakkyndige, er andre eksempler fra sivilprosessen.

En lovlig forkynnelse utløser i utgangspunktet rettsvirkninger. Forkynnelser kan også danne utgangspunkt for beregning av frister under rettergang, jf. domstoloven § 147, for eksempel ankefrister, klagefrister og betalingsfrister. En forkynnelse kan dermed ha stor betydning for den enkeltes rettsstilling.

Når det ikke er bestemt at et dokument skal forkynnes, kan dokumentet meddeles på den måten som i hvert tilfelle anses mest hensiktsmessig, jf. domstoloven § 186.

4.1.2 Forkynnesformene

Domstoloven regulerer domsforkynnelse, fremmøteforkynnelse, postforkynnelse og stevnevitneforkynnelse. Terminologisk kan det også skilles mellom personlig eller direkte forkynnelse, underhåndsforkynnelse og postforkynnelse, herunder elektronisk forkynnelse.

Dersom en dom i en straffesak skal avsies muntlig, kan forkynnelse skje samtidig med domsavsigelsen (domsforkynnelse), jf. domstoloven § 159 a annet ledd. Skal dommen avsies ved underskriving, kan forkynnelse foregå utenom rettsmøte ved at retten innkaller siktede til rettens kontor eller et annet offentlig kontor (fremmøteforkynnelse), jf. § 159 a tredje ledd. Siktede plikter etter lovlig innkalling å møte til domsforkynnelse eller fremmøteforkynnelse, jf. straffeprosessloven § 85 første ledd bokstav c. Alternativt kan dommen etter domstoloven § 159 a første ledd første punktum sendes i samsvar med § 163 a til den som skal motta forkynnelsen (postforkynnelse). Dersom verken doms-, fremmøte- eller postforkynnelse lar seg gjennomføre, kan dommen etter § 159 a første ledd annet punktum forkynnes ved stevnevitne etter §§ 165 flg. (stevnevitneforkynnelse).

Postforkynnelse går ut på at dokumenter som skal forkynnes, sendes til den som skal motta forkynnelsen (adressaten). Postforkynnelse kan skje ved vanlig brev vedlagt mottakskvittering, rekommandert brev eller elektronisk ved bruk av en betryggende teknisk løsning som gir bevis for at dokumentet er mottatt av rette vedkommende, jf. domstoloven § 163 a. Forkynnelsestidspunktet fastsettes til fem virkedager fra dagen dokumentet postlegges eller elektronisk melding er avsendt til riktig elektronisk adresse, jf. forskrift 11. oktober 1985 nr. 1810 om postforkynning (postforkynningsforskriften) § 7 første ledd. Nærmere regler om postforkynnelse, også elektronisk forkynnelse, er gitt i postforkynningsforskriften, jf. domstoloven § 163 a femte og sjette ledd.

Etter forskrift 28. oktober 2016 nr. 1258 om elektronisk kommunikasjon med domstolene (ELSAM-forskriften) § 9 første ledd kan retten

forkynne og meddele dokumenter i elektronisk form overfor registrerte brukere av en nettportal for elektronisk kommunikasjon med domstolene (Aktørportalen). Etter § 9 annet ledd skal postforkynningsforskriften § 4 tredje ledd, § 7 og § 8 gjelde for elektronisk forkynnelse etter ELSAM-forskriften, men ELSAM-forskriften § 9 annet ledd har ikke trådt i kraft, noe som betyr at domstollovens alminnelige regler gjelder for forkynnelse i Aktørportalen. I postforkynningsforskriften § 4 tredje ledd er det lagt opp til at forkynnelser gjennom Aktørportalen etter ELSAM-forskriften skal utføres elektronisk uten mottakskvittering i dokumentets form, og at en melding som automatisk skal returneres til domstolen når brukeren åpner dokumentet, erstatter fysisk mottakskvittering. Aktørportalen mangler imidlertid slik funksjonalitet for forkynnelse, og kan foreløpig bare brukes av utvalgte brukere og i bestemte sakstyper.

En femdagersregel tilsvarende den som gjelder ved postforsendelse ble ved forskrift 28. oktober 2016 nr. 1259 vedtatt også for elektronisk forkynnelse gjennom Aktørportalen i samsvar med ELSAM-forskriften, jf. postforkynningsforskriften § 7 annet ledd. Fristen skal regnes fra dagen dokumentet blir gjort tilgjengelig i nettportalen og varsel om dette blir sendt til brukeren etter ELSAM-forskriften § 10. Postforkynningsforskriften § 7 annet ledd gjelder som nevnt foran imidlertid ikke for forkynnelse gjennom Aktørportalen i dag, jf. ELSAM-forskriften § 9 fjerde ledd.

Aktørportalen brukes i praksis likevel til såkalt underhåndsforkynnelse overfor advokater som er registrerte i nettportalen og opptrer som prosessfullmektiger, jf. domstoloven § 179. Forkynneestidspunktet skal fastsettes til dagen dokumentet ble gjort tilgjengelig for advokaten i nettportalen, jf. HR-2018-327-U avsnitt 20 og Prop. 62 L (2017–2018) side 19. Tradisjonelt har underhåndsforkynnelse overfor advokater etter domstoloven § 179 skjedd per post, og ved at advokaten deretter har bekreftet mottaket ved å returnere en mottakskvittering. Forkynneestidspunktet har i disse tilfellene vært fastsatt til dagen dokumentet kom frem til advokatens kontor. Fra dette utgangspunktet er det etablert et unntak i rettspraksis som går ut på at inntil to virkedagers feriefravær i vanlig ferietid, og ellers ved kortvarig heldagsfravær, kan gi grunnlag for å utskyte forkynneestidspunktet, jf. Rt. 2004 side 658 avsnitt 24 og senere rettspraksis (todagersregelen). Todagersregelen gjelder også ved underhåndsforkynnelse i Aktørportalen. Etter ELSAM-forskriften § 10 skal det for øvrig

sendes et varsel til den elektroniske adressen brukeren har oppgitt når et dokument er sendt til forkynnelse i nettportalen.

Stevnevitneforkynnelse går ut på at det som skal forkynnes, meddeles den som skal motta forkynnelsen av et stevnevitne, jf. domstoloven § 63. I stedet for stevnevitne kan ansatte i politiet eller kriminalomsorgen forkynne i straffesaker, jf. § 165 annet ledd, men forkynnesformen brukes også i sivile saker. Annen forkynnelse enn postforkynnelse etter § 163 a kan alltid utføres av et stevnevitne, jf. § 165 første ledd. Stevnevitner plikter å forkynne når en offentlig myndighet krever det, jf. § 166. Forkynnelser skal, så vidt mulig, foregå overfor den som skal motta forkynnelsen personlig, jf. § 168. Stevnevitneforkynnelse kan likevel skje overfor andre når det følger av §§ 169 til 175. Dersom disse nekter å ta imot forkynnelsen eller er forhindret fra å underrette om forkynnelse til den som skal motta den, eller stevnevitnet ikke finner noen forkynnelsen kan skje overfor, skal stevnevitnet etterlate seg en meddelelse om at forkynnelsen kan hentes på rettens kontor, nærmeste poststed eller et annet passende sted, jf. § 176 første ledd. Er stedet hvor forkynnelsen foregår stengt, eller er det av andre grunner hensiktsmessig, skal stevnevitnet slå opp meddelelsen på døren eller på en annen iøynefallende måte, jf. § 176 annet ledd første punktum. I hvilke tilfeller stevnevitneforkynnelse kan brukes, fremgår av postforkynningsforskriften § 5 annet og tredje ledd.

Det følger ellers av domstoloven § 197 annet ledd at tiltalebeslutning og innkalling til hovedforhandling i straffesaker kan sendes til siktedes offentlig oppnevnte forsvarer med anmodning om at denne forestår forkynnelsen overfor siktede etter § 179. Forkynnelser i sivile saker kan også skje overfor personer som en part har gitt alminnelig prosessfullmakt til, jf. § 193. Er prosessfullmektigen advokat, brukes vanligvis underhåndsforkynnelse.

En særlig fremgangsmåte i sivile saker er forkynnelse etter kunngjøring ved oppslag i retten, jf. domstoloven § 181. Etter § 181 tredje ledd kan Kongen i forskrift gi nærmere regler om adgangen til å kunngjøre meldinger på nettstedet i tillegg til eller i stedet for kunngjøring ved oppslag etter første og annet ledd. Forskriftshjemmelen er ikke tatt i bruk.

Selv om det har vært feil ved iverksettelsen av en forkynnelse, skal den anses som lovlig når det avleverte dokumentet har kommet frem til rette vedkommende, jf. domstoloven § 183 første punktum. I så fall skal forkynnelsen anses

som skjedd på det tidspunktet da vedkommende beviselig har fått dokumentet, jf. § 183 annet punktum. I rettspraksis er dette forstått slik at det må ha vært foretatt «noe som med rimelighet kan anses for en forkynnelse», og at det foreligger «noe tilnærmet visshet» for at skriftet har kommet frem, se HR-2001-111 og Rt. 2015 side 69 avsnitt 13. I Rt. 2015 side 69 kom for eksempel Høyesteretts ankeutvalg til at en forkynnelse utført per e-post til en e-postadresse tiltalte selv hadde oppgitt på telefon da han ble kontaktet i anledning innkalling til en ankeforhandling, og hvor tiltalte ved e-post hadde bekreftet mottaket, måtte anses som lovlig etter § 183.

Domstoloven § 164 gir for øvrig hjemmel for Kongen til å fastsette regler om at det som skal forkynnes, kan meddeles til den som skal foreta forkynnelsen per telefaks eller ved andre kommunikasjonsmidler. Ved kongelig resolusjon 10. desember 1932 nr. 3 ble det med hjemmel i § 164 bestemt at «telegraf og telefon kan brukes til å meddele det som skal forkynnes til den som skal utføre forkynnelsen, når en hurtig forkynnelse er nødvendig for å få saken eller forretningen fremmet uten vesentlig forsinkelse».

For forkynnelser til utlandet er det gitt regler blant annet i domstoloven § 180. Etter § 180 første ledd kan forkynnelser overfor norske offentlige tjenestemenn som er ansatt i utlandet, foregå gjennom deres foresatte. Forkynnelser overfor norske militære i tjeneste i utlandet, kan også foregå gjennom deres foresatte, jf. annet ledd. Etter tredje ledd skal forkynnelser i utlandet foregå på den måten som er hjemlet i landet der forkynnelsen skal utføres, eller gjennom vedkommende norske utenriksstasjon når landets lovgivning ikke er til hinder for det. For postforkynnelser følger det samme av postforkynningsforskriften § 1 tredje ledd, der det for øvrig er gitt nærmere regler om postforkynnelse i utlandet.

Ved endringslov 19. juni 2020 nr. 82, som trådte i kraft samme dag, ble det inntatt midlertidige regler om elektronisk forkynnelse og telefonforkynnelse i midlertidig lov om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv. Bestemmelsene supplerer domstoloven kapittel 9 og øvrig rettergangslovgivning som ellers kommer til anvendelse.

Etter midlertidig lov § 12 a kan forkynnelse skje ved at den som skal forkynne, oversender det som skal forkynnes til en digital postkasse eller annen elektronisk adresse (elektronisk forkynnelse). Forkynningsstidspunktet skal fastsettes til dagen en melding om åpning av oversendelsen

ble returnert automatisk til den som forkynte, eller til dagen mottaket ble bekreftet manuelt av mottakeren i fravær av funksjonalitet for automatisk melding.

Telefonforkynnelse etter midlertidig lov § 12 b går ut på at det som skal forkynnes, gjengis overfor den som skal motta forkynnelsen, over telefon eller ved hjelp av annet fjernmøteutstyr. Forkynningsstidspunktet skal fastsettes til dagen samtalen fant sted. Forkynningsformen kan bare brukes når det som skal forkynnes, etter sitt innhold og omfang er egnet for telefonforkynnelse.

For en nærmere redegjørelse for de midlertidige reglene om elektronisk forkynnelse og telefonforkynnelse vises det til Prop. 122 L (2019–2020) kapittel 3 og merknadene til § 12 a og § 12 b, jf. Innst. 381 L (2019–2020).

4.2 Fremmed rett

4.2.1 Sverige

I Sverige er forkynnelse (delgivning) regulert i lov 16. desember 2010 nr. 1932 (delgivningslagen). Loven gir regler om vanlig forkynnelse (vanlig delgivning, 16 til 18 §§), muntlig forkynnelse (muntlig delgivning, 19 til 21 §§), forenklet forkynnelse (förenklad delgivning, 22 til 26 §§), særskilt forkynnelse overfor juridiske personer (särskild delgivning med juridisk person, 27 til 30 §§), stevnevitneforkynnelse (stämningmannadelgivning, 31 til 46 §§) og kunngjøringsforkynnelse (kundgörelsedelgivning, 47 til 51 §§).

Den som skal forkynne, velger forkynningsform ut fra hva som er forsvarlig og effektivt med hensyn til det som skal forkynnes og hva som medfører minst kostnader og ulemper, jf. 4 § delgivningslag.

Vanlig delgivning omfatter tradisjonell postforkynnelse og elektronisk forkynnelse, jf. 16 § og 17 § delgivningslag. Forkynnelsen kan skje per post, telefaks, e-post eller SMS, se Prop. 2009/10:237 side 238. Alle forkynnelser kan skje ved vanlig delgivning, men elektronisk forkynnelse kan bare foretas av «myndighet», jf. 17 §. Denne begrensningen er begrunnet i at det må stilles høye krav til sikkerhet ved elektronisk forkynnelse, jf. den nevnte proposisjonen side 121. I proposisjonen vises det på den ene side blant annet til at mange følger bedre med på e-postkassen sin enn den tradisjonelle postkassen, men at feilsendte e-poster, som i motsetning til brev ikke har et omslag, på den annen side kan få store negative konsekvenser. Forkynnelsen anses som skjedd når den som skal motta forkynnelsen, har tatt imot

forkynnelsen, jf. 18 § 1 st. I Prop. 2009:10/237 side 239 uttales det om bevis for dette:

«Det vanligaste sättet att få bevis om att handlingen har kommit delgivningsmottagaren till handa är att han eller hon bekräftar mottagandet. Något formkrav på bekräftelsen uppställs inte. Ett vanligt sätt att bekräfta mottagandet är att delgivningsmottagaren undertecknar ett mottagningsbevis eller delgivningskvitto och återsänder det. [...] För att bekräftelse per e-post ska kunna godtas bör i regel krävas att meddelandet avsänts från en adress som är känd eller som det finns en möjlighet att kontrollera innehavaren av i efterhand, t.ex. genom Internetleverantören. Ett annat sätt att bekräfta mottagandet av en handling kan vara att delgivningsmottagaren genom användande av sin Bank-ID eller e-legitimation bekräftar mottagandet på myndighetens webbplats.»

4.2.2 Danmark

I Danmark er forkynnelse (forkyndelse) regulert i lov om rettens pleje (retsplejeloven) kapittel 17. Loven gir regler om brevforkynnelse (brevforkyndelse, § 155, stk. 1, nr. 1 og § 156), som kan sammenlignes med norsk postforkynnelse, elektronisk forkynnelse (digital forkyndelse, § 155, stk. 1, nr. 2), forenklet elektronisk forkynnelse (forenklet digital forkyndelse, § 155, stk. 1, nr. 3), postforkynnelse (postforkyndelse, § 155, stk. 1, nr. 4 og § 157), som betyr personlig overlevering av brev med avleveringsattest, som fylles ut av postbudet, stævnevitneforkynnelse (stævningsmandforkyndelse, § 155, stk. 1, nr. 6 og § 157) og telefonforkynnelse (telefonforkyndelse, § 155, stk. 1, nr. 6).

Forkynnelsesformene er i utgangspunktet sideordnede, men telefonforkynnelse kan ikke brukes overfor juridiske personer, jf. retsplejeloven § 157 a.

Forkynnelse kan skje ved at det som skal forkynnes, gjøres tilgjengelig for den som skal motta forkynnelsen ved elektronisk kommunikasjon, og ved at mottakeren samtidig bes bekrefte mottaket, jf. retsplejeloven § 155, stk. 1, nr. 2, jf. § 154 a, stk. 1, nr. 4 (elektronisk forkynnelse). Bekreftelsen kan gis ved elektronisk kommunikasjon med elektronisk signatur eller ved å returnere en personlig underskrevet kopi. Forkynnelsen anses som skjedd den dagen mottakeren anfører å ha mottatt meddelelsen, jf. § 156 b. Dersom mottaket ikke bekrefte, må det forkynnes på annen måte, hvilket i praksis betyr som stævningsmandforkyn-

delse, med mindre det kan legges til grunn at dokumentet har kommet mottakeren i hende slik at forkynnelse anses som skjedd etter § 163, stk. 2.

Etter retsplejeloven § 155, stk. 1, nr. 3 kan forkynnelse også skje ved at det som skal forkynnes, gjøres tilgjengelig i en digital postkasse som brukes til sikker kommunikasjon med det offentlige (forenklet elektronisk forkynnelse). Når dokumentet åpnes, sendes det automatisk en melding til det offentlige om at dokumentet er åpnet. Forkynnelsen anses som skjedd når meddelelsen åpnes eller på annen måte behandles (flyttes eller slettes), jf. § 156 c. Behandler ikke mottakeren meddelelsen, må det forkynnes på annen måte.

4.3 Forslaget i høringsnotatet

I høringsnotatet 18. desember 2020 viste departementet til at elektronisk forkynnelse er innført i Sverige og Danmark, og at det i lys av tilbakemeldinger fra aktørene syntes å være behov for tilrettelegging for å kunne forkynne dokumenter elektronisk også i Norge. Det ble derfor foreslått permanente regler om elektronisk forkynnelse, som i det vesentlige skulle svare til den midlertidige loven § 12 a.

I forslaget som ble sendt på høring ble det på bakgrunn av et innspill fra Politidirektoratet foreslått en endring sammenlignet med midlertidig lov § 12 a. Endringsforslaget gikk ut på at det som vilkår for å anse en forkynnelse som skjedd, ble oppstilt som alternativ til automatisk melding ved åpning, at den som forkynner på annen måte kunne dokumentere at adressaten har åpnet oversendelsen. Med en slik endring ville det være mulig for den som forkynner, å hente ut informasjon gjennom å generere en bekreftelse på at adressaten har åpnet oversendelsen, uten at bekreftelsen nødvendigvis måtte sendes automatisk ved åpningen og uten krav om bevis for at selve dokumentet som ble sendt til forkynnelse var åpnet. Forslaget hadde likhetstrekk med vanlig delgivning i svensk rett, se punkt 4.2.1.

Departementet ga også uttrykk for at det kunne vurderes en regulering for å sikre at domstolene har nødvendig kontaktinformasjon til siktede og fornærmede, for eksempel ved en endring i straffeprosessloven § 252 om at det i tiltalebeslutningen skal opplyses også om telefonnummer og e-postadresse.

Det ble understreket at forkynnelsesformen som brukes i det enkelte tilfelle, og selve utførelsen av forkynnelsen, måtte være konkret forsvarlig. Når det gjaldt forkynnelse ved bruk av e-post,

mente departementet at det måtte utvises særlig varsomhet med å forkynne slik når oversendelsen inneholder sensitive opplysninger, også når løsningen er kryptert. På generelt grunnlag mente departementet at det burde utvises tilbakeholdenhet med å forkynne per e-post, at e-postløsninger ikke burde brukes når det ikke var nødvendig, og at e-postforkynnelse burde begrenses til tilfeller der det ikke skulle formidles sensitive personopplysninger. Departementet la til grunn at et eventuelt lovforslag burde utformes i tråd med dette, men likevel slik at det kunne være grunn til å se nærmere på krav om informasjonssikkerhet.

For øvrig vises det til høringsnotatet punkt 4.4.1 og 4.4.2.

4.4 Høringsinstansenes syn

Domstoladministrasjonen, lagmannsrettene, Asker og Bærum tingrett, Bergen tingrett, Fredrikstad tingrett og Halden tingrett, Oslo byfogdembete, Oslo tingrett, Stavanger tingrett, Sør-Trøndelag tingrett og Fosen tingrett, Vestoppland og Sør-Gudbrandsdal jordskifterett og Nord-Gudbrandsdal jordskifterett, Østfold jordskifterett og Akershus og Oslo jordskifterett, Dommerforeningen, Landbruks- og matdepartementet, Riksadvokaten, Politidirektoratet, Økokrim, Oslo statsadvokatembeter, Rogaland statsadvokatembeter, Nordland politidistrikt, Oslo politidistrikt, Øst politidistrikt, Parkeringsklagenemnda, Skattedirektoratet, Advokatforeningen, Norsk Presseforbund, Norsk Redaktørforening og Norsk Journalistlag og Stine Sofies Stiftelse uttalte seg om forslaget.

Oslo byfogdembete, Sør-Trøndelag tingrett og Fosen tingrett, Østfold jordskifterett og Akershus og Oslo jordskifterett, Dommerforeningen, Landbruks- og matdepartementet, Økokrim, Nordland politidistrikt, Parkeringsklagenemnda og Advokatforeningen støttet forslaget uten å uttale seg om dets enkelte sider. De øvrige høringsinstansene var også positive til elektronisk forkynnelse.

Når det gjelder sikkerhet og personvern, var *Advokatforeningen* enig i at det bør påses at ikke sensitive personopplysninger sendes ved hjelp av e-postløsninger.

Fredrikstad tingrett og Halden tingrett uttalte at personvernet blir ivaretatt gjennom den krypteringsordningen domstolene allerede har, og som forutsettes videreutviklet i takt med samfunnsutvikling og behov.

Asker og Bærum tingrett etterlyste en klargjøring av hva som ligger i at sensitive personopplysninger ikke burde formidles per e-post. *Oslo ting-*

rett ba om en vurdering av om «Sikker Filoverføring» kan ha et noe videre bruksområde enn vanlig e-post.

Frostating lagmannsrett uttalte at dom i ordinære straffesaker burde kunne forkynnes til tiltaltes ordinære e-postadresse, uten krav til bruk av Altinn, «Sikker Filoverføring» eller andre mer avanserte og ressurskrevende oversendelsesformer. I straffesaker med sensitive personopplysninger, for eksempel alvorlige sedelighetssaker, burde det utvises et skjønn der personvern hensyn skal iakttas, og der alminnelig forkynnelse bør foretrekkes. Lagmannsretten mente imidlertid at dette burde være opp til domstolens skjønn i den enkelte sak.

Hålogaland lagmannsrett var enig i at det måtte utvises forsiktighet med å forkynne per e-post, men mente at forkynnelse burde kunne skje gjennom krypteringsløsningen domstolene bruker i dag, «Sikker Filoverføring». Lagmannsretten viste til at løsningen automatisk sender kvittering når vedlegget er lastet ned. I oversendelsen burde det etter lagmannsrettens syn i så fall være synlig for mottakeren at det, ved å laste ned vedlegget, sendes en kvittering for at forkynnelsen derved har skjedd.

Asker og Bærum tingrett og Fredrikstad tingrett og Halden tingrett støttet forslaget om å endre straffeprosessloven § 252 slik at påtalemyndigheten skulle legge inn e-postadresse og annen relevant kontaktinformasjon til siktede og fornærmede i dokumentene som sendes til retten. *Fredrikstad tingrett og Halden tingrett* mente at det i første rekke burde være en oppgave for påtalemyndigheten i straffesaker og prosessfullmektigene eller selvprosederende parter i tvistesaker å innhente kontaktinformasjon. For sivile saker mente tingrettene at det burde inntas bestemmelser om at advokater, prosessfullmektiger eller selvprosederende parter ved sin første kontakt med domstolen eller ved uttak av stevning eller begjæringer, må gi opplysninger om e-postadresse og telefonnummer, og at det burde innføres en plikt til fortløpende å orientere retten om eventuelle endringer i kontaktinformasjonen. I begge tilfeller burde det fremgå av lovteksten at domstolen kan velge å kommunisere elektronisk, og at virkningene er de samme uavhengig av kommunikasjonsform. *Stavanger tingrett* støttet forslaget og ga uttrykk for at også straffeprosessloven § 90 burde vurderes endret for å fange opp det samme første gang siktede møter for retten. Det burde vurderes om påtalemyndigheten skal pålegges å opplyse om relevant kontaktinformasjon for elektronisk forkynnelse også når det begjæres enkelt-

stående rettergangsskritt. Tingretten pekte på at tilsvarende behov kan oppstå i sivile saker der partene er selvprosederende, jf. tvisteloven § 9-2.

Borgarting lagmannsrett sluttet seg til uttalelsene om at den elektroniske adressen burde kunne innhentes på ethvert trinn av saken, også uformelt, og at den burde kunne innhentes også fra andre, slik som fra forsvarer eller bistandsadvokat. Lagmannsretten uttalte at det utvilsomt ville vært hensiktsmessig om politiet og påtalemyndigheten var pålagt å legge inn e-post-adresser og annen kontaktinformasjon til siktede og fornærmede i dokumentene som sendes retten. Lagmannsretten bemerket om det mulige forslaget om å endre straffeprosessloven § 252:

«Dette vil imidlertid bare avhjelpe rettens behov i saker med tiltalebeslutning, ikke i saker som oversendes med siktelse. Det er også behov for kontaktopplysninger for andre personer enn siktede/tiltalte, blant annet fornærmede. Det vil nok derfor treffe bedre hvis det i bestemmelser om politiavhør der det fremgår at mistenkte, fornærmede og vitner skal spørres om personalia (for eksempel påtaleinstruksen § 8-1 tredje ledd om mistenkte og § 8-10 annet ledd om vitner) blir tilføyd at det også skal spørres om elektronisk kontaktinformasjon. I § 8-10 annet ledd står det 'telefon(er)', men det er i dag for snevert. Opplysningene bør lagres elektronisk i straffesaken og bli tilgjengelige for retten når saken oversendes.»

Bergen tingrett opplevde det som en betydelig utfordring at innkallinger til rettsmøter ikke ble forkynt for tiltalte eller siktede, dels på grunn av kapasiteten hos stevnevitnene og dels på grunn av manglende kontaktinformasjon. Tingretten mente derfor, i likhet med *Borgarting lagmannsrett*, at det for eksempel i påtaleinstruksen burde innarbeides at kontaktinformasjonen til tiltalte eller siktede, herunder telefonnummer og e-postadresse, skal nedtegnes og fremgå av første avhør, og at siktede blir gjort kjent med at videre kommunikasjon kan skje via telefon eller e-post eller eventuelt senere oppgitt kontaktinformasjon.

Stine Sofies Stiftelse stilte seg positiv til forslaget, så lenge det blir regulert i lov eller forskrift hvem som har ansvar for å innhente kontaktinformasjon til partene, og forutsatt at den som innehar e-postadressen eller den digitale postkassen gjøres kjent med at forkynnelser vil skje til denne adressen. Stiftelsen fremhevet også viktigheten av at fornærmede og etterlatte får tilgang til informasjon i sakene.

Dommerforeningen og Bergen tingrett uttalte at muligheten for i rettsmøte å pålegge noen å motta forkynnelser elektronisk eller telefonisk med fremmøteforkynnesvirkning i et bestemt tidsrom, var viktig for å begrense smitterisikoen, og at muligheten for å forkynne uten fysisk oppmøte ville være tids- og kostnadsbesparende også etter at pandemien var over. *Borgarting lagmannsrett*, *Eidsivating lagmannsrett* og *Gulating lagmannsrett* anså det som viktig å beholde denne adgangen. *Domstoladministrasjonen* bemerket at adgangen burde beholdes, og viste til at løsningen kombinerer elementer fra ordningen med fremmøteforkynnelse og tradisjonell postforkynnelse, som innebærer en effektivisering sammenlignet med begge ordningene. *Gulating lagmannsrett* bemerket at løsningen fremsto som en moderne versjon av fremmøteforkynnelse, som kan hindre at noen unndrar seg forkynnelse med vilje.

Hålogaland lagmannsrett bemerket at et pålegg kan omfatte både tidsrom for når forkynnelse vil finne sted og at forkynnelsen uansett anses å ha skjedd ved utløpet av dette tidsrommet. I så fall blir det harmoni mellom reglene om fremmøteforkynnelse og elektronisk forkynnelse, bemerket lagmannsretten.

Frostating lagmannsrett fremholdt at det måtte høre fortiden til at tiltalte innkalles til fysisk fremmøte ved et lensmannskontor, en tingrett eller lignende for å få forkynt et elektronisk dokument, og uttalte:

«Samfunnet bør kunne ha en berettiget forventning om at tiltalte etterlever pålegg om elektronisk forkynnelse med mottakskvittering, og at manglende mottakskvittering ikke får betydning for forkynnelsen med mindre dette skyldes 'gyldig fravær'. Tilsvarende bør gjelde for selvprosederende parter i sivile saker.»

Oslo tingrett bemerket at anvendelsesområdet for pålegget om å være tilgjengelig for elektronisk forkynnelse er begrenset til forkynnelse av avgjørelser, i og med at pålegget må gis i rettsmøte og føres inn i rettsboken.

Domstoladministrasjonen bemerket at reglene bør være teknologinøytrale, og at det bør tas høyde for ulike løsninger for bekreftelse av mottak. Domstoladministrasjonen antok at det i tilfeller der en bekreftelse ikke mottas i retur, vil være hensiktsmessig med en adgang til å innhente muntlig bekreftelse over telefon. Domstoladministrasjonen anså det som uklart om forslaget åpnet for dette, og foreslo at det ble presisert i lovbestemmelsen at bekreftelse også kan innhentes over telefon.

Fredrikstad tingrett og Halden tingrett, Oslo statsadvokatembeter, Rogaland statsadvokatembeter og Øst politidistrikt støttet forslaget om å fastsette forkynnelsestidspunktet til dagen det kan dokumenteres at adressaten åpnet oversendelsen. *Oslo tingrett* støttet også forslaget, men bemerket at alternativet neppe var aktuelt for domstolene, som ikke hadde mulighet til å innhente bevis for når adressaten åpnet dokumentet. Tingretten viste derimot til at et slikt prinsipp ville harmonere godt med domstoloven § 183. *Politidirektoratet* sluttet seg til departementets vurderinger og bemerket at det var av stor betydning at lovforslaget ble i tråd med forslaget som ble sendt på høring. *Direktoratet* fremhevet at den praktiske betydningen av at det ikke sendes en automatisk kvittering er minimal, i og med at avsenderen i disse tilfellene fortsatt vil kunne se at adressaten har logget seg inn i en nettportal og åpnet forsendelsen.

Oslo politidistrikt mente på sin side at *Politidirektoratet* tolket ordlyden for strengt, og at når *Altinn-løsningen* kan returnere en melding om at forsendelsen er åpnet, kunne det ikke være avgjørende at adressaten ikke også åpner vedlegget. Når problemstillingen er reist, ga *politidistriktet* likevel uttrykk for at den foreslåtte ordningen burde lovfestes i domstoloven § 163 a.

Domstoladministrasjonen uttalte følgende om forkynnelsestidspunktet:

«Når det gjelder forkynningstidspunkt, mener vi at innholdet i midlertidig lov kan videreføres. Det er ved elektronisk forkynning naturlig at forkynningstidspunktet fastsettes til den dag bekreftelse returneres. I tilfellene der det i rettsmøte gis pålegg om å være tilgjengelig for elektronisk forkynning eller telefonforkynning innenfor et bestemt tidspunkt, må det samme utgangspunktet suppleres med en bestemmelse om at forkynningstidspunktet senest tidfestes til siste dag innenfor dette tidsrommet. Å knytte forkynningstidspunktet til returdatoen gir en praktikabel regel for tilfeller der returen sendes elektronisk, i og med at domstolen enkelt vil kunne konstatere hvilken dato returen faktisk finner sted. Vi antar at i tilfeller der forkynningen sendes elektronisk fra domstolen, vil en eventuell bekreftelse for mottak også bli returnert elektronisk. Med det som utgangspunkt, vil vi anta at det ikke er nødvendig å regulere hva som skal regnes som forkynningstidspunkt for retur ved postforsendelse. Vi vil likevel peke på at hvis retur ved postforsendelse unntaksvis skulle forekomme, vil forkynningstidspunktet kunne bli et uklart spør-

mål dersom det også her skal knyttes til datoen for retur.»

Oslo tingrett bemerket at e-signaturløsningen har sine begrensninger, blant annet at den er arbeidskrevende å bruke, at den har en begrensning på hvor store filer som kan sendes, og at mange adressater ikke kan motta forkynnelse gjennom løsningen. Dette gjelder utenlandske statsborgere, personer som har reservert seg mot digital kommunikasjon med det offentlige og upersonlige rettssubjekter. Tingretten tok derfor til orde for å utvide bruksområdet for Aktørportalen, slik at også parter og selvprosederende kan sende og motta dokumenter gjennom portalen. *Skattedirektoratet* bemerket det samme når det gjaldt offentlige myndigheter som parter.

Vestoppland og Sør-Gudbrandsdal jordskifterett og Nord-Gudbrandsdal jordskifterett ga uttrykk for at forkynningsløsningen burde integreres i domstolens saksbehandlingssystem, Lovisa.

Hålogaland lagmannsrett så det slik at en videreføring av de midlertidige reglene, uten en samtidig opprydding og modernisering av hele forkynningsregimet, vil være «å sette strøm» på gamle og utdaterte løsninger. Videre bemerket lagmannsretten at det burde skilles mellom forkynnelse av noe som har skjedd, og noe som skal skje. Det ble vist til at det i de fleste tilfeller vil være enklere og sikrere å forkynne noe som har skjedd. Annerledes vil det være med noe som skal skje, fordi den det skal forkynnes for, da ikke er gitt et pålegg eller et varsel om dette.

Skattedirektoratet bemerket at det er viktig å sørge for at en bestemmelse om elektronisk forkynnelse utformes slik at forkynnelse ikke anses for å ha skjedd før organet eller den som opptrer på dets vegne aktivt har bekreftet mottakelse av dokumentene.

Riksadvokaten foreslo en mindre presisering i forhold til forslaget som ble sendt på høring § 12 a annet ledd siste punktum, ved at ordet «rette (mottaker)» tilføyes i et eventuelt lovforslag.

Borgarting lagmannsrett ga uttrykk for et ønske om at forkynnelser og meddelelser av kjennelser og beslutninger kunne foretas overfor forsvarer eller bistandsadvokat i straffesaker, jf. høringssvar 6. juni 2017 og 30. april 2020. Lagmannsretten nevnte også muligheten for å utvide domstoloven § 197 annet ledd, slik at forkynnelse og meddelelser av rettslige avgjørelser i straffesaker kan forsøkes med bistand fra offentlig oppnevnt forsvarer og bistandsadvokat.

Norsk Presseforbund, Norsk Redaktørforening og Norsk Journalistlag bemerket at elektronisk for-

kynnelse av rettsavgjørelser åpner for å legge til en praktisk og viktig tilleggsfunksjon på domstolenes lukkede pressesider. Domstolene kan med hjemmel i domstoloven § 130 tredje ledd nedlegge forbud mot gjengivelse av en avgjørelse inn til forkynnelse har funnet sted. Enkelte ganger kan det være vanskelig for å pressen å vite om dette faktisk har skjedd. Med elektronisk forkynnelse bør det være mulig å registrere i domstolenes systemer at en avgjørelse er forkynt, og dette kan da knyttes til saken på domstolenes pressesider.

4.5 Departementets vurderinger

4.5.1 Behovet for lovendringer

Departementet uttalte i Prop. 122 L (2019–2020) punkt 3.4.1 at selv om forkynningsreglene som ble foreslått i proposisjonen skulle gjelde midlertidig, kunne praktiseringen av reglene bidra med et nyttig erfaringsgrunnlag for å utrede forslag til permanente regler. Departementet har inntrykk av at brukerne har gode erfaringer med de midlertidige reglene, og høringen understøtter at det er behov for og ønske om å tilrettelegge for elektronisk forkynnelse.

Postforkynnelse er hovedregelen i dag, jf. postforkynningsforskriften § 4. Det må etter departementets syn imidlertid kunne legges til grunn at befolkningen har en forventning om at kommunikasjon med offentlige myndigheter også kan skje elektronisk, ikke minst fordi elektronisk kommunikasjon er utbredt i andre sammenhenger. Departementet antar videre at elektronisk forkynnelse i alminnelighet kan utføres raskere og billigere enn tradisjonell postforkynnelse. Med tradisjonell postforkynnelse må det settes av tid til postgang fra den forkynnende myndighet til adressaten, og deretter tilbake når adressaten returnerer mottakskvitteringen. Reduksjonen i antallet utleveringer av postsendinger fra 7. juli 2020 kan også forlenge postgangen og øke behovet for å forkynne på andre måter enn per post.

Regler om elektronisk forkynnelse ble innført i 2018. I forarbeidene uttalte departementet at det ikke fant det hensiktsmessig å lovregulere hvordan elektronisk forkynnelse skulle foregå der det i dag kreves rekommandert brev eller brev med mottakskvittering, og at dette ville bli vurdert regulert ved forskrift, se Prop. 62 L (2017–2018) side 27. Slik forskrift har ikke blitt gitt. Det er nå departementets vurdering, i lys av erfaringer med reglene og høringsinstansenes syn, at det er hensiktsmessig å foreslå nærmere lovregulering av

elektronisk forkynnelse. I den utstrekning det er behov for det, tas det sikte på å gjennomføre samsvarende endringer i postforkynningsforskriften.

Det foreslås på denne bakgrunnen at det gis utfyllende regler om elektronisk forkynnelse som en ny § 163 b i domstoloven. Bestemmelsen vil supplere den generelle bestemmelsen om postforkynnelse og elektronisk forkynnelse i § 163 a, og skal gjelde for de myndighetene som er listet opp i § 163 a annet ledd.

4.5.2 Grunnleggende hensyn og utgangspunkter

Hovedhensynene bak reglene om forkynninger er at dokumenter som skal forkynnes kommer frem til rette vedkommende, og å sikre bevis for at forkynnelsen har skjedd og på hvilket tidspunkt. Elektronisk forkynnelse må innrettes slik at det sikres at det forkynnes overfor rette vedkommende, og slik at hensynet til dokumentasjon ivaretas.

Domstolovens regler om elektronisk forkynnelse er teknologinøytrale og stiller krav om «betryggende» tekniske løsninger. Hva som anses som «betryggende», vil utvikle seg over tid og må vurderes konkret, se Prop. 62 L (2017–2018) side 16. Departementet fant det her ikke hensiktsmessig å angi nærmere hvilke krav som bør stilles til de tekniske løsningene utover at de måtte være betryggende. Det foreslås heller ikke i denne proposisjonen noen endringer i kravet om at forkynnelsen må skje gjennom en «betryggende teknisk løsning», jf. domstoloven § 163 a første ledd annet punktum, jf. § 197 a. Dette gir rom for å ta i bruk nye løsninger som vil komme i fremtiden, slik det ble uttrykt i Prop. 62 L (2017–2018) på side 28:

«I vurderingen av hva som er en betryggende måte vil det være sentralt om forsendelsesmåten sikrer at vedkommende i tilstrekkelig grad blir gjort oppmerksom på at rettslig relevant informasjon har kommet inn til vedkommendes elektroniske meldingsmottak. Dette forutsetter blant annet at mottakeren i tilstrekkelig grad har åpnet for, og har grunn til å være oppmerksom på, at viktige varsler kan bli sendt på den aktuelle måten. Det forutsetter også tilstrekkelige sikkerhetsmekanismer for at avsender har korrekt kontaktinformasjon, og det stiller krav til hvilken type elektronisk kommunikasjon som benyttes. Som 'betryggende måte' regnes elektroniske meddelelser sendt til digital postkasse mottaker selv har opprettet og bruk av portal.»

Det foreslås endringer i proposisjonen her for å legge til rette for elektronisk forkynnelse. Det er for øvrig ikke meningen å gjøre endringer i rutinene. Bestemmelsen som foreslås er ment å skulle supplere de eksisterende reglene om elektronisk forkynnelse og være et alternativ til postforkynnelse, men ikke å erstatte eller endre reglene om tradisjonell postforkynnelse.

Departementets klare utgangspunkt er at elektronisk forkynnelse bare skal kunne utføres når det er konkret forsvarlig og hensiktsmessig. Det må sikres at ikke særlige kategorier av personopplysninger (sensitive personopplysninger) blir gjort tilgjengelige for uvedkommende. Videre bør det tas høyde for at ikke alle personer har samme forutsetninger for og ønske om å kommunisere digitalt. Til dette kommer også at myndighetene må etterstrebe å gi god informasjon og eventuelt veiledning til dem som har behov for det. Når forholdene ligger til rette for det, bør den som skal motta en forkynnelse på forhånd informeres om at forkynnelser vil skje elektronisk.

4.5.3 Betyggende tekniske løsninger

Departementet anser de digitale postkassene som eksisterer i dag, og som offentlige myndigheter bruker for å kommunisere elektronisk med befolkningen, som betryggende tekniske løsninger som oppfyller kravene i domstoloven § 163 a, jf. § 197 a. Dette omfatter løsninger som for eksempel Altinn, Digipost, e-Boks og eSignering.

Etter midlertidig lov § 12 a kan det forkynnes gjennom digitale postkasser som offentlige myndigheter bruker for å kommunisere elektronisk med befolkningen og per e-post. Departementet la i høringsnotatet 18. desember 2020 til grunn at det etter omstendighetene kunne være betryggende å forkynne ved e-post, men ga også uttrykk for at det burde utvises tilbakeholdenhet med slike forkynnelser og at det kunne være grunn til å se nærmere på informasjonssikkerheten.

Domstoloven § 163 a første ledd annet punktum oppstiller et krav om «bevis for at dokumentet er mottatt av rette vedkommende». I Prop. 62 L (2017–2018) side 27 uttalte departementet generelt om elektronisk forkynnelse:

«Hensynene som ligger bak de ulike kravene til postforkynning må også oppfylles ved elektronisk forkynning og vil være førende for hvilke krav som stilles til de elektroniske løsningene som benyttes. At dokumentet er tilgjengeliggjort på en elektronisk løsning/portal

vedkommende normalt bruker, kan etter departementets vurdering sammenlignes med forsendelse til mottakerens ordinære postadresse, og gir ikke notoritet for at vedkommende faktisk har mottatt dokumentet.

Hensynet til effektive forkynningsregler kan tilsi at det bør være tilstrekkelig å anse et dokument som forkynt dersom vedkommende i tilstrekkelig grad er gjort oppmerksom på at dokumentet ligger tilgjengelig i en sikker digital løsning, eksempelvis ved mottatt varsel på SMS eller e-post. Dette er ansett tilstrekkelig ved bruk av elektronisk melding om tvangsfullbyrdelse og inkasso [...]. I motsetning til forkynning erstatter imidlertid elektronisk melding om tvangsinn drivelse og inkasso bruk av ordinær post, men ikke rekommandert brev og brev med mottakskvittering. Ved forkynning har det ikke nødvendigvis tidligere vært kontakt mellom avsender og mottaker av forkynningen som tilsier at en er forberedt på at det kan komme et varsel. Forkynningen kan dessuten ha stor betydning for mottakerens rettsstilling, og eventuelle frister vil kunne løpe fra mottak av varsel. Det bør derfor gjelde særlige krav til måten elektronisk forkynning skal skje på. [...]

Etter departementets syn taler gode grunner for at det bør stilles krav om at avsender må få en bekreftelse på at mottaker faktisk har åpnet dokumentet for at dokumentet skal anses forkynt, tilsvarende forenklet forkynning i dansk rett. Den tekniske løsningen som velges må derfor generere en bekreftelse på at mottakeren har åpnet dokumentet, slik det for eksempel gjøres i Altinn.»

Departementet opprettholder disse utgangspunktene.

Når det gjelder forkynnelse per e-post, synes aktørenes tilbakemeldinger å være at dette er praktisk og enkelt. Departementet antar at det kan være mulig å innordne e-postforkynnelse på en måte som ivaretar kravet om at forkynningsformen teknisk sett skal være betryggende. Etter departementets syn er det likevel flere forhold som kan gjøre forkynnelse per e-post betenkelig.

Selv om de midlertidige reglene tilsynelatende har fungert godt i den perioden loven har vært i kraft, er det departementets oppfatning at det bør utvises tilbakeholdenhet med å legge avgjørende vekt på erfaringer fra denne perioden som grunnlag å innføre permanente lovregler. Departementet viser til at de midlertidige reglene trådte i kraft 19. juni 2020, deretter var det rettsferie fra 1. juli til

og med 15. august, og forslaget om permanente forkynningsregler ble sendt på høring 18. desember 2020.

E-post brukes i dag i utstrakt grad til både formell og uformell kommunikasjon, og e-post er en særlig praktisk kommunikasjonsform. Likevel er det særegenheter ved forkynnelser som taler for at det bør stilles andre krav til notoritet og orden enn det som gjelder for andre meddelelser. Når underhåndsforkynnelser overfor advokater skjer i en nettportal, bør det i utgangspunktet ikke stilles andre og mindre strenge krav ved forkynnelse overfor andre.

Departementet oppfatter det videre slik at det kan være store variasjoner mellom mekanismene for innlogging og utlogging i digitale postkasser som brukes i offentlig kommunikasjon, og i private e-postkontoer. Innlogging i digitale postkasser krever normalt autentisering ved bruk av for eksempel BankID eller BankID for mobil. Dette ivaretar krav om signatur og bevis ved bekreftelse av mottak. Tilsvarende verifiseringsmekanismer er det nødvendigvis ikke i e-postløsningene.

Slik departementet ser det, er det ikke tilstrekkelig betryggende løsninger for kryptering av vanlig e-post, fordi det er en forutsetning for kryptering at både avsenderen og adressaten støtter krypteringsprotokollen. Usikkerhet omkring hvorvidt en adressat støtter kryptering, kan gjøre e-postforkynnelse betenkelig når det er nødvendig med konfidensialitet.

Ved forkynnelse per e-post antar departementet videre at det vil være en større risiko for menneskelige feil sammenlignet med forkynnelser gjennom digitale postkasser. Det antas at det i utgangspunktet ikke vil være tilsvarende gode kontrollmekanismer eller systemer for feilmeldinger som kan fange opp eventuelle problemer ved e-postoversendelser. Plattformene som brukes for å sende e-poster, kan også arte seg ulikt hos avsender og adressat, og det kan tenkes mange forskjellige e-postløsninger med ulik funksjonalitet.

Departementet legger videre til grunn at det for en avsender som skal forestå forkynnelsen, normalt ikke vil være mulig å sammenholde en oppgitt e-postadresse med et person- eller annet identifikasjonsnummer. Innlogging i e-postkontoer krever som oftest også bare en ett-trinnsautentisering i form av inntasting av adresse og passord, noe som kan gjøre e-postadresser utsatt for misbruk. Dette kan gjøre det utfordrende å dokumentere at det er forkynt overfor rette vedkommende. På denne bakgrunn foreslås det ikke å innføre permanente lovregler som åpner for e-postforkynnelse nå.

Departementet er i utgangspunktet enig i den antydningen som ligger i oppfordringen fra Oslo tingrett om å vurdere om «Sikker Filoverføring» kan ha et videre bruksområde enn vanlig e-post. Likevel er departementet av den oppfatning at forkynnelse ikke bør skje gjennom slike løsninger. Flere av betenkelighetene nevnt foran kan, slik departementet ser det, til en viss grad gjøre seg gjeldende også ved «Sikker Filoverføring» og lignende løsninger.

4.5.4 Fastsettelse av forkynnestidspunkt

Departementet mener at forkynnestidspunktet ved underhåndsforkynnelser overfor advokater etter domstoloven § 179 bør fastsettes på samme måte som i dag. Lovforslaget i denne proposisjonen endrer ikke fremgangsmåtene for underhåndsforkynnelser overfor advokater. Det innebærer at forkynnestidspunktet fastsettes til dagen dokumentet ble lastet opp i Aktørportalen, se punkt 4.1.2. Vurderingene i det følgende gjelder forkynnelse overfor andre enn advokater.

Etter departementets syn bør det ved forkynnelse overfor andre enn advokater kreves uttrykkelig bevis for at dokumentet er mottatt av rette vedkommende, før en forkynnelsen anses for å ha skjedd og forkynnestidspunktet kan fastsettes. Denne løsningen synes å ha bred støtte i høringen, og departementet har ikke fått tilbakemeldinger om at denne ordningen ikke har fungert i praksis.

Bevis for at dokumentet er mottatt bør enten kunne gis som en automatisk melding ved åpning eller som en manuell bekreftelse. Departementet opprettholder synspunktet fra Prop. 62 L (2017–2018) side 47 om at det ikke bør anses som tilstrekkelig at den som forkynner, har bedt om og får en automatisk lesebekreftelse per e-post. En slik fremgangsmåte gir etter departementets syn, iallfall isolert sett, liten grad av bevis for at et dokument er mottatt av rette vedkommende.

Etter postforkynningsforskriften § 7 annet ledd, som ikke har trådt i kraft for forkynnelser etter ELSAM-forskriften, skal forkynnestidspunktet fastsettes til fem virkedager etter postlegging eller tilgjengeliggjøring i nettportalen. Departementet vurderer det på den ene siden slik at en løsning der retten fastsetter en dato som skal være fem virkedager fra oversendelse vil bidra til forutberegnelighet om forkynnestidspunktet. Samtidig er det slik, som departementet påpekte i et høringsnotat 20. oktober 2018 om forslag til endringer i tvisteloven, at tillegget på fem virkedager blant annet er begrunnet i at postgang tar tid, noe som er et hensyn som ikke vil være relevant

ved elektronisk forkynnelse. Som antydnet i høringsnotatet, kunne dette avhjelpest ved å endre forkynnelsestidspunktet, for eksempel fra fem til to virkedager. Dette mulige forslaget fikk imidlertid en blandet mottagelse i høringen.

I høringen av høringsnotatet fra 2018 ga Regjeringsadvokaten uttrykk for at tidspunktet burde fastsettes til dagen dokumentet blir gjort tilgjengelig for adressaten i nettportalen. Regjeringsadvokaten mente at fem- eller todagersregelen burde oppheves, og foreslo at det i stedet ble gitt en bestemmelse som hjemlet muligheten for å få endret forkynnelsestidspunktet.

Domstoladministrasjonen var i samme høring enig i at en bør se bort fra tillegget på fem virkedager ved elektronisk forkynnelse, men mente at forkynnelsestidspunktet burde settes til tidspunktet dokumentet ble gjort tilgjengelig for mottakeren og varsel om dette ble sendt til adressaten. Agder lagmannsrett stilte seg positiv til å harmonere postforkynningsforskriften § 7 annet ledd med reglene om underhåndsforkynnelse.

Departementet er enig i innvendingene mot postforkynningsforskriften § 7 annet ledd (fem virkedager) og det mulige forslaget i høringsnotatet 20. oktober 2018 (to virkedager). Ved forkynnelse overfor andre enn advokater, bør forkynnelsestidspunktet etter departementets syn fastsettes til den dagen mottaket bekreftes enten automatisk eller manuelt.

I tilfellene der det genereres en automatisk melding om at dokumentet er åpnet, bør forkynnelsen anses som skjedd og forkynnelsestidspunktet fastsettes til dette tidspunktet (denne dagen). Det må da være en forutsetning at den som åpner dokumentet får beskjed om dette. I andre tilfeller bør forkynnelsestidspunktet fastsettes til dagen adressaten bekrefter mottaket.

Etter det opplyste skal politiet i dag, ved oversendelsen eller senere, kunne be om en bekreftelse fra Altinn på at en forsendelse er åpnet av adressaten, men det skal ikke kunne bes om en bekreftelse på at selve dokumentet som skal forkynnes, vedlegget, er åpnet. I disse tilfellene bør forkynnelsen anses som skjedd dagen oversendelsen ble åpnet, så lenge det som følge av åpningen ble returnert bevis på åpningen. Ved forkynnelsen må det i så fall opplyses om at forkynnelsen skal anses som skjedd dagen forsendelsen ble åpnet. Etter departementets syn bør det ikke anses som tilstrekkelig bare å dokumentere at en adressat har logget seg inn i en teknisk løsning.

På samme måte som når advokater kvitterer for mottak i Aktørportalen, bør det etter departementets syn være slik at en bekreftelse, for å være

tilstrekkelig, er gitt i en løsning der brukeren er logget inn etter lignende sikkerhetsmekanismer.

Etter den midlertidige loven § 12 a kan det i rettsmøte pålegges den som skal motta en forkynnelse å være tilgjengelig gjennom en elektronisk kommunikasjonskanal i et bestemt tidsrom. Dette innebærer også en plikt til å undersøke om en forkynnelse kan ha blitt fanget opp av et eventuelt søppelfilter og flyttet til en elektronisk søppelpostkasse. Pålegget skal i så fall innføres i rettsboken. Etter de midlertidige reglene må bekreftelsen inngis innen utløpet av et bestemt tidsrom, som er nærmere fastsatt i pålegget. Forkynnelse anses som skjedd senest ved utløpet av dette tidsrommet dersom bekreftelse ikke er returnert tidligere, og med et forbehold om at det ikke er grunn til å tro at det foreligger «gyldig fravær». Departementet anser dette som hensiktsmessige regler, med bred støtte i høringen, som bør opprettholdes i en permanent bestemmelse.

I tilfellene hvor det er gitt pålegg som nevnt foran, kan det i etterkant tenkes at det oppstår spørsmål om adressaten hadde «gyldig fravær» i tidsrommet forkynnelsen var fastsatt å skulle skje. I slike tilfeller mener departementet at adressaten, i samsvar med postforkynningsforskriften § 8, bør gis anledning til å be om at det i lys av konkrete omstendigheter og tidspunktet adressaten kunne gjøre seg kjent med dokumentet, fastsettes et nytt forkynnelsestidspunkt.

4.5.5 Andre spørsmål

Departementet har merket seg forslag til forbedringspunkter i enkelte høringssvar og i andre sammenhenger, for eksempel om at Aktørportalen bør tas i bruk overfor også andre enn advokater og autoriserte advokatfullmektiger, og at løsningene for underhåndsforkynnelse kan forbedres og forenkles. Departementet har foreløpig ikke utredet dette nærmere.

Det mulige forslaget i høringsnotatet 18. desember 2020 om å endre straffeprosessloven § 252, slik at tiltalebeslutningen skal inneholde også tiltaltes e-postadresse og telefonnummer, foreslås ikke fulgt opp i denne proposisjonen. Departementet ser at det i ulike sammenhenger kan ha gode grunner for seg å oppstille krav om inngivelse eller pålegg om fremskaffelse av e-postadresser eller telefonnumre, slik som etter domstoloven § 163 a tredje ledd første punktum om rettens adgang til å pålegge en saksøker å oppgi motpartens adresse. Etter departementets syn er det i lys av høringen imidlertid behov for å utrede disse spørsmålene nærmere.

5 Muntlig forkynnelse

5.1 Gjeldende rett

Etter domstoloven § 160 første ledd må det som skal forkynnes foreligge skriftlig, være undertegnet og datert.

Ved lov 19. juni 2020 nr. 82 ble det etter innspill fra domstolene tilføyd regler om telefonforkynnelse i midlertidig lov om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv. § 12 b. Bakgrunnen var at andre forkynnesformer var vanskelige eller ikke mulig å gjennomføre som følge av covid-19-tiltak og tilpassede arbeidsmåter, slik at det var behov for å kunne forkynne på måter som ikke innebar kontakt eller nærhet mellom den som forkynner og adressaten.

Etter midlertidig lov § 12 b første ledd kan offentlige myndigheter som nevnt i domstoloven § 163 a annet ledd forkynne over telefon eller ved hjelp av annet fjernmøteutstyr når det som skal forkynnes, er egnet for telefonforkynnelse. Selve forkynnelsen utføres ved at dokumentet som skal forkynnes, gjengis overfor adressaten, jf. annet ledd første punktum. Forkynnelsen skal etter annet ledd annet punktum anses som skjedd når den som forkynner har forsikret seg om at den det har blitt opprettet kontakt med, er rette vedkommende, og dokumentet har blitt gjengitt. Retten kan i rettsmøte pålegge den som skal motta en forkynnelse å være tilgjengelig for telefonforkynnelse i et bestemt tidsrom, jf. tredje ledd. Dersom et slikt pålegg er gitt, skal forkynnelsen uansett anses som skjedd dersom det etter to forsøk ikke oppnås kontakt med mottakeren i det angitte tidsrommet, med mindre det er grunn til å tro at mottakeren har gyldig fravær. I tillegg til telefonsamtalen, skal det som forkynnes oversendes til den det ble forkynt overfor sammen med en bekreftelse på at forkynnelsen har skjedd, jf. fjerde ledd. Bekreftelsen skal angi når og hvordan dokumentet ble forkynt.

5.2 Fremmed rett

5.2.1 Sverige

I Sverige kan muntlig forkynnelse (muntlig delgivning) skje ansikt til ansikt, over telefon eller ved hjelp av videokonferanseutstyr, jf. 19 § delgivningslag. Forkynnelsen utføres ved at hele innholdet i det som skal forkynnes, leses opp overfor den som skal motta forkynnelsen, se Prop. 2009/10:237 side 240. Det som forkynnes, skal også oversendes dersom det ikke anses unødvendig, jf. 19 § 2 st. Forkynnelsen anses som skjedd når det som skal forkynnes, er lest opp, jf. 21 §.

For en oversikt over forkynnesformene i svensk rett vises det til punkt 4.2.1.

5.2.2 Danmark

I Danmark kan forkynnelse skje over telefon ved at den som skal motta en forkynnelse, får meddelt det som skal forkynnes (telefonforkyndelse), jf. retsplejeloven § 155, stk. 1, nr. 6. Den det forkynnes overfor, kan kreve dokumentet opplest. Før eller etter samtalen skal den det forkynnes overfor, få tilsendt eller overlevert det som ble forkynt. Etter samtalen skal det sendes en bekreftelse på forkynnelsen, som kan gis elektronisk, jf. § 154 a, stk. 1, nr. 5. Forkynnelsen skjer i telefonsamtalen, og verken oversendelsen eller bekreftelsen er et vilkår for å anse forkynnelsen som skjedd, jf. Lovforslag L 12 (2012–2013) side 24.

Den som forkynner, skal forsikre seg om at den som ringes er den som skal motta forkynnelsen, og bør kontrollere den oppringtes fødselsdato. Lovens ordning krever at den det skal forkynnes overfor, vedkjenner seg å være rette vedkommende. Den som forkynner, skal vurdere om den det forkynnes overfor, må antas å ha forstått telefonsamtalen, jf. § 156 a. Er det tvil om identiteten til den som ringes, eller kan det ikke antas at den som skal motta forkynnelsen, har forstått samtalen, anses ikke forkynnelsen som skjedd, noe som medfører at det må forkynnes på annen måte. Stevnevitnene eller ansatte ved retten kan utføre forkynnelsene, jf. § 57 og § 58, som uten

særlig beskikkelse også kan foretas av polititjenestemenn, sognefogeder, eller noen som er beskikket etter § 58.

Alle dokumenter kan i utgangspunktet forkynnes muntlig, men forkynnesformen kan ifølge forarbeidene være særlig egnet for innkallinger, betalingskrav, konkursbegjæringer og rettsmøtebegjæringer, og mindre egnet for stevninger i sivile saker og tiltalebeslutninger, fordi disse dokumentene kan være omfattende og kompliserte, se Lovforslag L 12 (2012–2013) side 24.

For en oversikt over forkynnesformene i dansk rett vises det til punkt 4.2.2.

5.3 Forslaget i høringsnotatet

I høringsnotatet 18. desember 2020 foreslo departementet å videreføre de midlertidige reglene om telefonforkynnelse som permanente regler. Selv om aktørene syntes å ha hatt begrenset erfaring med forkynnesformen, hadde departementet mottatt signaler om at det var ønskelig med regler som åpnet for muntlig forkynnelse på permanent basis. Samtidig var departementet kjent med at det var delte oppfatninger om behovet for regler om, og innretningen på, fremgangsmåten for telefonforkynnelse.

I høringsnotatet ble det, i tillegg til forkynnelse over telefon og ved hjelp av annet fjernmøteutstyr, gitt uttrykk for at forkynnelse burde kunne skje også ved påtreff, altså muntlig direkte overfor den det forkynnes for, i stedet for indirekte gjennom fjernmøteutstyr.

5.4 Høringsinstansenes syn

Domstoladministrasjonen, Eidsivating lagmannsrett, Gulating lagmannsrett, Hålogaland lagmannsrett, Asker og Bærum tingrett, Bergen tingrett, Fredrikstad tingrett og Halden tingrett, Oslo byfogdemøte, Stavanger tingrett, Sør-Trøndelag tingrett og Fosen tingrett, Vestoppland og Sør-Gudbrandsdal jordskifterett og Nord-Gudbrandsdal jordskifterett, Østfold jordskifterett og Akershus og Oslo jordskifterett, Landbruks- og matdepartementet, Dommerforeningen, Riksadvokaten, Økokrim, Oslo statsadvokatembeter, Rogaland statsadvokatembeter, Oslo politidistrikt, Øst politidistrikt, Forsvarsdepartementet, Skattedirektoratet, Advokatforeningen og Stine Sofies Stiftelse uttalte seg om forslaget.

Bergen tingrett, Stavanger tingrett, Sør-Trøndelag tingrett og Fosen tingrett, Vestoppland og Sør-Gudbrandsdal jordskifterett og Nord-Gudbrandsdal

jordskifterett, Økokrim, Øst politidistrikt og Landbruks- og matdepartementet støttet forslaget uten å uttale seg om dets enkelte sider.

Gulating lagmannsrett og Skattedirektoratet stilte spørsmål ved behovet for reglene i en normalsituasjon.

Oslo statsadvokatembeter ga uttrykk for at telefonforkynnelse fremstår som noe mer usikkert enn andre elektroniske løsninger, men at det kunne være hensiktsmessig med en bestemmelse i tråd med midlertidig lov § 12 b.

Gulating lagmannsrett oppfordret departementet til å konkretisere i lovteksten hvilke dokumenter som kan telefonforkynnes, og *Riksadvokaten* etterlyste nærmere retningslinjer om hvilke dokumenter som ikke kan forkynnes over telefon. *Advokatforeningen, Oslo politidistrikt og Stine Sofies Stiftelse* ba departementet tydeliggjøre hvilke dokumenter som lovlig kunne telefonforkynnes.

Fredrikstad tingrett og Halden tingrett mente at fremgangsmåten burde beholdes enkle forkynnelser, som for eksempel av innkalling til rettsmøter og mindre omfangsrike dokumenter. *Rogaland statsadvokatembeter* viste til at vitne-stevninger krever mye ressurser, og at det burde være tilstrekkelig at slike enkle opplysninger som tid og sted skjer via telefon, så lenge stevne-myndighetene kan bekrefte at de har snakket med riktig person. Den fysiske innkallingen burde etter statsadvokatembetets syn kunne oversendes som SMS eller e-post i forlengelse av telefonsamtalen.

Domstoladministrasjonen ga uttrykk for at anvendelsesområdet for telefonforkynnelse ikke burde begrenses i for stor grad, men var enig i at forkynnesformen ikke var egnet for forkynnelse av mer omfattende dokumenter. Dette ville imidlertid kunne stille seg annerledes ved bruk av en videoløsning med mulighet for å vise dokumenter på skjerm.

Asker og Bærum tingrett la til grunn at dokumenter som den klare hovedregel må leses opp i sin helhet ved telefonforkynnelse, og anså dermed fremgangsmåten som tungvinn. Tingretten oppfordret departementet til å klargjøre i hvilken grad det er nødvendig å lese opp dokumentene som sendes sammen med innkallingsbrevet i enedommersaker, for eksempel siktelsener og påtegning fra politiet. Det ble videre stilt spørsmål ved om det burde være nødvendig å lese opp i sin helhet de dokumenter som er oversendt til mot-takeren før telefonsamtalen dersom denne bekref-ter å være kjent med dem. *Riksadvokaten* uttalte at det i lovforslagets annet ledd burde tilføyas at det

er «innholdet av» dokumentet som må være gjengitt, og at innholdet «er oppfattet» av mottakeren. *Oslo byfogdembete* bemerket at det burde presiseres i lovteksten at det er hovedinnholdet i dokumentet som må være gjengitt.

Asker og Bærum tingrett viste til at siden det etter forslaget ikke skulle være et vilkår for telefonforkynnelse at dokumentet også var oversendt og forkynnelsen bekreftet skriftlig, burde lovteksten endres slik at det fremgår at dette ikke skal være et vilkår. Det burde også presiseres i lovteksten at oversendelsen kan skje elektronisk, ettersom ordlyden «kopi av dokumentet» kan bli oppfattet som et krav om fysisk oversendelse.

Eidsivating lagmannsrett anså telefonforkynnelse for å være mindre hensiktsmessig i praksis, fordi det er vanskelig å sikre notoritet for å ha snakket med rette vedkommende. *Østfold jordskifterett* og *Akershus og Oslo jordskifterett* bemerket at det muligens burde vurderes om og eventuelt hvordan man kan dokumentere at man har hatt telefonkontakt med rette vedkommende.

Asker og Bærum tingrett foreslo at det burde vurderes om forkynnelse kunne skje over videolink kombinert med forutgående oversendelse av dokumenter per e-post. Uansett burde det avklares om forkynnelse via telefon eller video er et rettsmøte som det må føres rettsbok fra. *Dommerforeningen* og *Bergen tingrett* fremholdt at forkynnelse ved fjernmøteteknikk vil være særlig praktisk ved forkynnelse overfor fremmedspråklige, hvor tolk skal innkalles for oversettelse av avgjørelsen.

Riksadvokaten uttrykte skepsis til lovforslagets tredje ledd om pålegg om å være tilgjengelig for telefonforkynnelse med fraværsvirkninger, og bemerket at praktiske hensyn syntes å ha fått gjennomslag i en grad som ikke nødvendigvis var forenlig med formålet bak forkynningsreglene. Det ble bemerket at det i de tilfellene der det kan være behov for en etterfølgende bekreftelse på når og hvordan en forkynnelse skjedde, vil kunne ha betydning på hvilket tidspunkt vedkommende mottok bekreftelsen. Riksadvokaten mente at det derfor kunne reises spørsmål om den skriftlige bekreftelsen burde skje innen en nærmere angitt frist.

Uavhengig av behovet for telefonforkynnelse, var *Gulating lagmannsrett* skeptisk til å åpne for forkynningsmetoder med så begrenset notoritet. Lagmannsretten fremholdt at det ikke ville gi en god løsning å «gjemme» kriteriet om at den det forkynnes overfor må ha forstått telefonsamtalen i forarbeidene, og at dette underbygger at telefonforkynnelse generelt er problematisk.

Hålogaland lagmannsrett var ikke enig i at telefonforkynnelse kan være en tilfredsstillende løsning, og viste blant annet til at flere av vilkårene for en lovlig forkynnelse vil være vanskelig å etterprøve. Etter lagmannsrettens syn gjaldt dette både om noe etter sitt innhold og omfang er egnet for telefonforkynnelse, og om at den som forestår forkynnelsen, har forsikret seg om at den det forkynnes overfor er rette vedkommende. Lagmannsretten uttalte imidlertid at telefonforkynnelse trygt burde kunne brukes når det gis pålegg om å motta forkynnelse elektronisk. *Stine Sofies Stiftelse* ga uttrykk for skepsis til forslaget, og viste blant annet til at det ville være vanskelig å vite om den man kontakter, er rette vedkommende. Det ble derfor foreslått å regulere at den som ringer opp skal kontrollere opplysninger som er egnet til å identifisere den som skal oppnå kontakt med, for eksempel ved å be om fødselsdato.

For høringsinstansenes syn på forslaget om innhenting av telefonnummer og pålegg om å være tilgjengelig for forkynnelse vises det til punkt 4.4.

5.5 Departementets vurderinger

Departementet ser på nåværende tidspunkt ikke behov for å foreslå permanente regler om muntlig forkynnelse. Til forskjell fra det som gjelder for elektronisk forkynnelse, har muntlig forkynnelse så langt vært uregulert og ikke nærmere utredet i norsk rett utover i forbindelse med utbruddet av covid-19. Erfaringene er begrensede. Enkelte høringsinstanser som uttalte seg om forslaget, stilte spørsmål ved behovet for slike regler, og flere høringsinstanser mente at fremgangsmåten var upraktisk og gjorde det vanskelig å ivareta hensynet til notoritet.

Elektronisk forkynnelse kan begrunnes med sparte utgifter, at forkynnelsen kan gjennomføres raskere enn tradisjonell postforkynnelse, og at befolkningen er tilvendt og forventer at offentlige myndigheter kommuniserer elektronisk. Også telefonforkynnelse kan utføres raskere enn tradisjonell postforkynnelse, men dersom det som etter den midlertidige loven § 12 b skal kreves at det som skal forkynnes også skal oversendes og at utført forkynnelse skal bekreftes skriftlig, vil det antagelig være begrensede effektiviseringsgevinster. Videre antas det at befolkningen ikke på samme måte som for elektronisk kommunikasjon, har en forventning om at offentlige myndigheter meddeler viktig informasjon muntlig. Departementet utelukker derimot ikke at slike

regler vil kunne bli aktuelle i fremtiden, siden måten vi kommuniserer på er i stadig endring og Sverige og Danmark har innført slike forkynnelsesformer.

Selv om departementet ikke foreslår permanente regler om muntlig forkynnelse i denne proposisjonen, understrekes det at bruk av telefon og andre fjernkommunikasjonsmidler har vist seg å være praktisk i kombinasjon med skriftlig kommunikasjon. Etter departementets syn bør det

ikke være noe i veien for at telefon eller andre kommunikasjonsmidler brukes i forbindelse med andre forkynnelsesformer, for eksempel for å gjøre oppmerksom på oversendelser eller for å gi veiledning muntlig eller per SMS. Departementet legger til grunn at det ikke er behov for å gi et særskilt rettsgrunnlag for dette, men understreker særskilt viktigheten av å ivareta personvernet også ved slik kommunikasjon.

6 Økonomiske og administrative konsekvenser

Lovforslagene tilrettelegger for en mer moderne og fleksibel saksbehandling i domstolene, hos namsmannen og ved forkynnelser.

Domstoloven åpner allerede for elektronisk signatur og elektronisk forkynnelse. Forslagene i denne proposisjonen innfører følgelig ikke nye fenomener, men utfyller dagens regler. I så måte antas forslagene å ville være ressursbesparende. Innføring av nye arbeidsmåter vil samtidig kreve omstilling og tekniske tilpasninger, særlig i en tidlig fase. Det vil også kunne bli behov for veiledning overfor brukere og andre som berøres av endringene. Aktørene har imidlertid opparbeidet seg erfaring med nye tekniske løsninger under koronapandemien, slik at belastningene ved omstilling vil være mindre nå enn ellers.

Lovforslaget om elektronisk signatur og andre fremgangsmåter for signering i domstolene muliggjør undertegning av rettslige avgjørelser, rettsforlik og rettsbøker uten oppmøte i domstolen. Økt bruk av e-signatur vil kunne medføre besparelser i form av sparte reisekostnader og spart reisetid. Det som signeres elektronisk, trenger ikke å foreligge på papir. Dermed spares også utgifter til papir, blekk og så videre. Dette gir økt fleksibilitet og kan være ressursbesparende for meddommere, som kan slippe å reise til domstolen i ens ærend for å underskrive dokumenter. Innsparingene på dette området antas imidlertid å ville bli små, siden utgifter til meddommere som utelukkende kan tilskrives signering av dokumenter, er svært lave. Tilbakemeldingene om erfaringer med de midlertidige reglene, gir samlet sett grunn til å anta at lovforslaget kan ha positive konsekvenser for domstolenes tids- og ressursbruk.

Elektronisk signatur kan hjemles direkte i domstoloven § 197 a, slik bestemmelsen lyder i

dag. Det foreslås ingen realitetsendringer når det gjelder e-signatur. Forslaget medfører dermed i seg selv ingen økonomiske og administrative konsekvenser for domstolene.

Forslaget til forskriftshjemmel for å gi regler om ulike fremgangsmåter for signering, medfører i seg selv ingen økonomiske og administrative konsekvenser. Konsekvensene av fremgangsmåtene det er aktuelt å gi regler om i forskrift, må vurderes ved fastsettelsen av de nærmere reglene.

Forslaget om endringer i tvangsfullbyrdelsesloven § 5-19, som gir domstoloven § 197 a tilsvarende anvendelse ved signering av namsbøker, kan gi større fleksibilitet og være ressursbesparende for namsmannen.

Lovforslaget om elektronisk forkynnelse vurderes å ha positive konsekvenser for det offentlige og befolkningen. Dersom det tas i bruk hensiktsmessige tekniske løsninger og etableres gode rutiner, antas elektronisk forkynnelse å kunne utføres mer effektivt og rimeligere enn andre forkynningsformer. Domstolene har fremhevet at sein postgang kan gjøre saksavviklingen mindre smidig og forlenge saksbehandlingstidene. Landbruks- og matdepartementet viste i høringssvaret sitt til at dagens regler om postforkynnelse av jordskifterettens avgjørelser bidrar til å forlenge saksbehandlingstiden i alle sakstyper etter jordskiftelova. I den utstrekning elektronisk forkynnelse erstatter postforkynnelse, vil forkynningsformen medføre sparte portoutgifter. Forkynningsformen vil videre kunne bidra til å motvirke unødige utsettelse av rettssaker. Elektronisk forkynnelse antas i noen tilfeller også å kunne avlaste stevnevitnefunksjonen.

For øvrig vises det til Prop. 62 L (2017–2018) kapittel 6.

7 Merknader til de enkelte bestemmelsene

7.1 Til endringene i domstoloven

Til ny § 163 b

Bestemmelsen skal utfylle domstoloven § 163 a når det gjelder elektronisk forkynnelse. Bestemmelsen gjelder for de som kan foreta forkynnelser etter § 163 a annet ledd.

Forkynnelse etter *første ledd* kan skje ved elektronisk oversendelse til en digital postkasse som ved åpning hos adressaten automatisk sender en melding om dette til avsenderen. Det følger av bestemmelsen at en slik automatisk melding anses som mottakskvittering. Forkynnelsen anses som skjedd den dagen oversendelsen ble åpnet, og forkynneestidspunktet fastsettes til denne dagen. Det er tilstrekkelig at oversendelsesdokument er åpnet. At forkynnelsen skal anses som skjedd den dagen oversendelsen ble åpnet, gjelder med dette uten hensyn til om dokumenter som er vedlagt oversendelsesdokumentet, er åpnet. Det kreves ikke bevis for eller bekreftelse på at adressaten har kunnet gjøre seg kjent med innholdet i selve dokumentet som forkynnes. En forutsetning må imidlertid være at det som skal forkynnes, er vedlagt eller oversendt i tilknytning til oversendelsesdokumentet på en slik måte at adressaten har hatt mulighet til å gjøre seg kjent med innholdet i dokumentet.

Det følger av *annet ledd* at forkynnelse også kan skje ved elektronisk oversendelse til en digital postkasse som ikke sender slik automatisk melding ved åpning som nevnt i første ledd. Det følger av bestemmelsen at den som mottar en forkynnelse, skal bekrefte mottaket. Forkynneestidspunktet skal fastsettes til den dagen mottaket er bekreftet. Bekreftelsen anses som mottakskvittering.

Bekreftelsen på mottaket skal i utgangspunktet skje gjennom den samme løsningen, det vil si den digitale postkassen, som det ble forkynt gjennom. Når det ikke lar seg gjøre, kan bekreftelse gis på en annen måte som gir bevis på at oversendelsen er mottatt av rette vedkommende. I slike tilfeller skal bekreftelsen gis på den måten som er mest hensiktsmessig for å bevise at oversendelsen er mottatt av rette vedkommende, noe

som i praksis antas å ville være for eksempel ved e-post eller per telefon. Det følger av bestemmelsen at bekreftelse skal gis snarest mulig, og senest innen den dagen som er angitt i oversendelsen. Ved forkynnelse etter denne bestemmelsen må det derfor fastsettes en frist for å inngi slik bekreftelse, som fremgår av oversendelsen.

Dersom det ikke mottas en bekreftelse innen den fristen som er satt i oversendelsen, må det purres eller brukes en annen forkynnesform.

Tredje ledd gjelder forkynnelser fra domstolene. I tredje ledd *første punktum* er det gitt adgang for retten til i rettsmøte å pålegge noen å være tilgjengelig for elektronisk forkynnelse i et bestemt tidsrom.

Er slikt pålegg gitt, og oversendelsen bekreftees etter første eller annet ledd, fastsettes forkynneestidspunktet slik det fremgår av enten første eller annet ledd. Dersom slikt pålegg er gitt, og oversendelsen ikke bekreftees etter første eller annet ledd, skal forkynnelsen anses som skjedd og forkynneestidspunktet fastsettes til den dagen tidsrommet i pålegget utløper, jf. tredje ledd *tredje punktum*. Dersom en person for eksempel pålegges å være tilgjengelig for forkynnelse i et bestemt tidsrom 1. september, så skal forkynneestidspunktet fastsettes til 1. september dersom adressaten har forholdt seg passiv, og mottaket dermed ikke er bekreftet automatisk eller manuelt etter henholdsvis første eller annet ledd. Forkynnesformen har i disse tilfellene dermed likhetstrekk med en fremmøteforkynnelse.

Etter *tredje ledd fjerde punktum* skal forkynnelse likevel ikke anses skjedd dersom det er grunn til å tro at adressaten har gyldig fravær. Dette skal forstås slik at forkynnelse ikke kan skje dersom det er opplyst eller sannsynliggjort at adressaten ikke kan gjøre seg kjent med dokumentet i det angitte tidsrommet, for eksempel på grunn av tekniske eller helsemessige problemer. I slike tilfeller skal det fastsettes et nytt forkynneestidspunkt, som skal settes til dagen adressaten først kunne gjøre seg kjent med dokumentet.

Bestemmelsen i ny § 163 b er i det vesentlige en videreføring av bestemmelsen i midlertidig lov

om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv. § 12 a.

For øvrig vises det til punkt 4.5.

Til § 197 a

Endringen i *annet ledd annet punktum* er begrunnet i pedagogiske hensyn, og innebærer ingen realitetsendring. Endringen går ut på at «rettsforlik» og «rettsbøker» tilføyes i lovteksten sammen med «rettens skriftlige avgjørelser».

Endringen i *femte ledd* presiserer at Kongen, utover å kunne gi forskrift med nærmere regler om elektronisk signering, også kan fastsette regler om ulike fremgangsmåter for signering. Slike fremgangsmåter må sikre notoriteten for signaturen, jf. § 197 a annet ledd første punktum.

Femte ledd er utformet teknologinøytralt. Med hjemmel i femte ledd kan det gis regler for eksempel om at et bilde eller et skannet eksemplar av slutningen i en avgjørelse med en håndskreven underskrift, kan tre i stedet for underskrift eller e-signatur, slik som etter midlertidig lov om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv. § 7 annet ledd. Videre kan det gis regler for eksempel om at rettens leder eller en fagdommer rettens leder utpeker signerer på vegne av rettens øvrige medlemmer, slik som etter midlertidig lov § 8 annet ledd.

For øvrig vises det til punkt 3.4.

7.2 Til endringene i tvangfullbyrdelsesloven § 5-19

Endringen i *første ledd* innebærer at namsmannen kan underskrive namsboken elektronisk etter reglene i domstoloven § 197 a annet ledd.

Vi HARALD, Norges Konge,

st a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i domstoloven mv. (signatur og elektronisk forkynnelse) i samsvar med et vedlagt forslag.

Bestemmelsen viderefører midlertidig lov om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv. § 12, jf. § 7.

7.3 Til endringene i midlertidig lov om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv.

Bestemmelsene om signaturløsninger i den midlertidige loven §§ 7, 8, 10, 11 og 12 foreslås opphevet, som følge av at det foreslås innført hjemmel i domstoloven § 197 a femte ledd for å fastsette tilsvarende regler om signaturløsninger i forskrift, jf. også tvangfullbyrdelsesloven § 5-19 første ledd.

Bestemmelsen om elektronisk forkynnelse i den midlertidige loven § 12 a foreslås opphevet, som følge av at det foreslås innført en ny § 163 b i domstoloven.

7.4 Til ikraftsettingsbestemmelsen

Ikraftsettingsbestemmelsen fastslår at loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Justis- og beredskapsdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om endringer i domstoloven mv. (signatur og elektronisk forkynnelse).

Forslag

til lov om endringer i domstoloven mv. (signatur og elektronisk forkynnelse)

I

I lov 13. august 1915 nr. 5 om domstolene gjøres følgende endringer:

Ny § 163 b skal lyde:

Forkynnelse etter § 163 a kan skje ved elektronisk oversendelse gjennom en betryggende teknisk løsning som, når oversendelsen åpnes, automatisk sender en melding til avsenderen om åpningen. Meldingen anses som mottakskvittering. Forkynnelsetidspunktet skal fastsettes til dagen meldingen om åpningen ble sendt.

Forkynnelse etter § 163 a kan også skje ved elektronisk oversendelse gjennom en betryggende teknisk løsning som ikke automatisk sender en melding til avsenderen ved åpning av oversendelsen. Den som mottar en forkynnelse, skal bekrefte mottaket snarest mulig og senest innen en frist som er angitt i oversendelsen. Bekreftelsen skal gis gjennom den samme løsningen som ble brukt for oversendelsen. Dersom det ikke er mulig å bruke den samme løsningen, skal det gis bekreftelse på en annen måte som gir bevis for at oversendelsen er mottatt. Bekreftelsen anses som mottakskvittering. Forkynnelsetidspunktet skal fastsettes til dagen bekreftelsen ble gitt.

Retten kan pålegge den som skal motta en forkynnelse etter første eller annet ledd å være tilgjengelig for forkynnelse i et bestemt tidsrom. Pålegget skal gis i rettsmøte og føres inn i rettsboken. Er et slikt pålegg gitt, og mottaket av oversendelsen ikke bekreftes etter første eller annet ledd, skal forkynnelsetidspunktet fastsettes til utløpet av tidsrommet som ble fastsatt i pålegget. Forkynnelsen skal likevel ikke anses som skjedd dersom det er grunn til å tro at adressaten hadde gyldig fravær.

§ 197 a annet ledd annet punktum skal lyde:

Det samme gjelder der det med hjemmel i lov kreves underskrift på rettens skriftlige avgjørelser, *rettsforlik og rettsbøker.*

§ 197 a femte ledd skal lyde:

Kongen kan ved forskrift gi nærmere regler om elektronisk kommunikasjon med domstolene, herunder regler om signering og fremgangsmåter for signering, integritet og konfidensialitet og regler som stiller krav til produkter, tjenester og standarder som er nødvendige for slik kommunikasjon.

II

I lov 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse skal § 5-19 første ledd tredje og nytt fjerde punktum lyde:

Boken *signeres* av namsmannen. *Domstoloven § 197 a annet ledd gjelder tilsvarende.*

III

I midlertidig lov 26. mai 2020 nr. 47 om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv. gjøres følgende endringer:

§§ 7, 8, 10, 11, 12 og 12 a oppheves.

IV

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

